

Załącznik do uchwały Nr

Rady Miejskiej w Śremie

z dnia

GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY ŚREM
NA LATA 2012 – 2015

ŚREM, 2012

Spis treści

1	Wstęp
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
4.2.1.	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku
4.2.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
4.2.3.	Wielkopolski wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami
4.2.4.	Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Śremskiego na lata 2011-2014
4.2.5.	Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim
4.2.6.	Strategia rozwoju społeczno gospodarczego powiatu śremskiego
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy
5.1.1.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Śrem
5.1.2.	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego
5.1.3.	Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Śrem
5.1.4.	Program ochrony środowiska dla gminy Śrem
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
5.2.1.	Zarys historii obszaru gminy
5.2.2.	Krajobraz kulturowy

5.2.3.	Zabytki nieruchome
5.2.4.	Zabytki ruchome
5.2.5.	Zabytki archeologiczne
5.2.6.	Zabytki w zbiorach muzealnych oraz dziedzictwo niematerialne
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
5.4.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
5.5.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy
7.	Założenia programowe – priorytety, kierunki działań i zadania programu opieki
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
8.1.	Instrumenty prawne
8.2.	Instrumenty koordynacji
8.3.	Instrumenty finansowe
8.4.	Instrumenty społeczne
8.5.	Instrumenty kontrolne
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków
12.	Część graficzna programu opieki nad zabytkami
13.	Aneksy

1. Wstęp

Działalność człowieka w obszarze kultury na przestrzeni wieków zaowocowała dorobkiem określanym dziś mianem dziedzictwa kulturowego. Materialnym śladem, a przez to również cennym elementem tego dziedzictwa z przeszłości są zabytki. Bogactwo tego dziedzictwa i jego różnorodność może być elementem przyczyniającym się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym poprawy warunków życia mieszkańców.

Krajobraz kulturowy tworzą wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka, ale też elementy przyrodnicze. Krajobraz miejski i wiejski, elementy zagospodarowania przestrzeni, obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki tworzą zespół elementów kształtujących świadomość i tożsamość lokalną mieszkańców i ich więź z regionem.

Z punktu widzenia samorządów lokalnych, w szczególności zaś gmin kluczowym elementem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz integracji w tych procesach ochrony zabytków i ochrony środowiska naturalnego. Oczywistym jest przy tym, że skuteczność i sprawność działań gminy będzie miała miejsce wtedy, gdy w procesach tych zaangażowani będą oprócz samorządu przede wszystkim właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych.

Obowiązek sporządzenia przez gminę programu opieki nad zabytkami nakłada ustawa o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami. Głównym jego adresatem jest lokalna społeczność, której jego realizacja winna przynosić odczuwalne efekty. Zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego służy atrakcyjności gminy i może być jej swoistym wyróżnikiem.

Program opieki nad zabytkami jako jeden z elementów polityki samorządowej uchwalany przez radę gminy służyć ma przede wszystkim podejmowaniu planowanych działań w dziedzinie ochrony zabytków oraz upowszechnianiu i promowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego. Program może być też źródłem wykorzystywanym przez inne podmioty w działaniach na rzecz zabytków.

Zaangażowanie gminy na polu ochrony zabytków służyć winno jej rozwojowi poprzez dążenie do utrzymania lub poprawy stanu zachowania zabytków, wykorzystywania ich na potrzeby społeczne, edukacyjne i gospodarcze, a także dbałości o zachowanie i należyte wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego. Program winien tworzyć również warunki do współpracy z właścicielami i użytkownikami zabytków na rzecz eliminacji sytuacji konfliktowych, a także tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program winien więc być narzędziem pomocnym w aktywnym i sprawnym zarządzaniu zasobem tworzącym dziedzictwa kulturowego gminy. Służyć ma też wskazaniu w określonej perspektywie czasowej działań skierowanych na poprawę stanu zabytków, adaptację ich do nowych funkcji, ich rewaloryzacji oraz zwiększenie dostępności zabytków dla mieszkańców jak i turystów.

Przedmiotem opracowania programu jest więc szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast jego celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Gmina Śrem położona w centralnej części Wielkopolski, ze względu na korzystne uwarunkowania geograficzne, a przede wszystkim rozlokowanie w miejscu, gdzie rzeka Warta zmienia gwałtownie swój bieg, we wczesnym średniowieczu powstał załazek osady miejskiej, która w przyszłości miała osiągnąć obecny kształt.

Pierwsza wzmianka o Śremie pojawiła się w bulli gnieźnieńskiej z 1136 r. Wiadomo, że gród śremski powstał już w czasach Bolesława Chrobrego i z uwagi na strategiczne położenie przy przeprawie przez przełom Warty, odgrywał istotną rolę.

Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z epoki kamienia (8000 – 450 lat p.n.e.), a bujny rozwój nastąpił w czasach kultury łużyckiej (1300 – 400 lat p.n.e.) i pomorskiej (VI – IV wiek p.n.e.). Jednak najliczniej reprezentowane jest osadnictwo okresu średniowiecza, kiedy to pod osadnictwo zajmowano nie tylko dolinę rzeki, ale także wysoczyzny. W tym czasie kształtował się obecny układ miejscowości, przy czym szczególnie koncentracja stanowisk archeologicznych występuje w rejonie Niesłabina i Zbrudzewa. Intensywne osadnictwo

pradziejowe zlokalizowane jest także na południe od Warty w okolicach Olszy, Pyszącej, Nochowa i Nochówka, a także wzdłuż rynny Jeziora Móreckiego i kanału Szymanowo – Grzybno. Rozległe osady znajdują się także w pobliżu Krzyżanowa i Błociszewa.

Gmina Śrem, z uwagi na swe położenie w różnych regionach geograficznych, posiada niezwykle urozmaiconą rzeźbę terenu, co obok stosunkowo licznych dowodów świadczących o jej bogatej przeszłości, decyduje o walorach estetyczno – krajobrazowych omawianej jednostki.

Opracowanie *Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Dla Gminy Śrem na lata 2012 – 2015* jest w głównej mierze wyrazem woli do pielęgnowania dziedzictwa kulturowego regionu, zachowania w jak najlepszym stanie najcenniejszych zabytków, jak i pogłębiania wiedzy o własnych korzeniach i przekazywania jej następnym pokoleniom.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.), która poza dostosowaniem polskiego prawa w tym zakresie do standardów Unii Europejskiej, wprowadziła szereg nowych rozwiązań systemowych; częściowo wiążą się one z inną ustawą, znowelizowaną w dniu 11 lipca 2003 r. – ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.).

Regulacja ustawowa dotycząca zabytków, z samej swej nazwy wprowadziła podział całej sfery poświęconej ich zachowaniu na dwa podstawowe zakresy: **ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami**. **Opieka nad zabytkami** ma charakter zindywidualizowany i za jej realizację odpowiedzialny jest aktualny dysponent (właściciel) obiektu. **Ochrona zabytków** realizowana jest przez organy administracji publicznej, czyli administracji rządowej i samorządowej, działające w publicznym interesie, zgodnie z przypisanymi im ustawowo kompetencjami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami znacznie rozszerzyła kompetencje samorządów, dając im różnorodne możliwości działań w sferze ochrony zabytków. Weryfikacja tych działań należy do administracji rządowej, tzn. wojewody, w imieniu którego zadania i kompetencje wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Obowiązujące przepisy prawa, obok wpisu do rejestru zabytków dokonywanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i uznania zabytku za pomnik historii przez Prezydenta RP, właśnie samorządom gminnym umożliwiły wyznaczenie dwóch dodatkowych form ochrony zabytków – tj. określenie formy ochrony poprzez zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz utworzenie tzw. parku kulturowego.

Wzajemne zależności między obydwoma przywołanymi ustawami przejawiają się przede wszystkim na płaszczyźnie planistycznej. Zgodnie z art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, organy administracji publicznej różnych szczebli realizują ochronę zabytków poprzez działania, które m.in. uwzględniają zadania ochronne w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w kształtowaniu środowiska, jak również przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Działania te wynikają również z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Wymaga ona uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jako dokumencie określającym politykę przestrzenną gminy, uwarunkowań wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz określenia obszarów i zasad ich ochrony. W studium, w miejscowych planach oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków wraz z ich otoczeniem oraz innych zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Celowym jest również wskazywanie obiektów i obszarów, które z uwagi na swoją wartość powinny zostać objęte ochroną prawną i w konsekwencji zostać wpisane do rejestru zabytków.

Uregulowania wynikające z ustawy o ochronie zabytków, ujęte w projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego mają duże znaczenie, albowiem ustalenia te są podstawą do opracowywania projektów budowlanych, w tym również dla obiektów zabytkowych. Wymusza to zatem konieczność ujmowania w planach zagospodarowania szczegółowych zapisów dotyczących formy i zakresu ochrony

obiektów zabytkowych wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków. W przypadku braku miejscowych planów, ochrona zabytków realizowana jest poprzez decyzje o warunkach zabudowy lub ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Decyzje te wymagają uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 53 ust 4 i art. 64 ust 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Bardzo istotną kwestią w ochronie dóbr kultury jest ewidencja zabytków, tworząca zbiór kart, stanowiących podstawową formę identyfikacji obiektu zabytkowego. Za założenie gminnej ewidencji odpowiedzialny jest odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent. Dla realizacji ochrony i opieki nad zabytkami ważne jest, ażeby ochrona obiektów ujętych w ewidencji odbywała się podobnie jak zabytków wpisanych do rejestru zabytków, tzn. w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, gdzie konserwator, uzgadniając, wprowadza konkretne wymogi. Gminna ewidencja stanowi podstawę sporządzenia gminnych programów opieki nad zabytkami, a te z kolei zawierać mają wytyczne do ustaleń studium i planów.

Działania związane z opieką nad zabytkami oraz wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego nie należą do najważniejszych polityk prorozwojowych Śremu z uwagi na brak tutaj zabytków o ponadprzeciętnych walorach. Procesy rozwojowe gminy zachodzić powinny jednak przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią tak o atrakcyjności krajobrazu, jak i atrakcyjności ekonomicznej gminy. Są bowiem elementem dla rozwoju turystyki.

Program ten, będący instrumentem koordynującym wdrażanie miejskich polityk przestrzennych, powinien przyczynić się do istotnej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez określenie działań organizacyjnych, finansowych i realizacyjnych. Jego zadaniem jest uświadamianie potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego wśród społeczeństwa gminy. Dlatego też ideą przewodnią Programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych, znajdujących się na terenie gminy Śrem. Istotnym jest, aby poprawa ta dokonywała się przy współudziale społeczności lokalnej.

Głównym celem Programu jest wskazanie zadań, jakie winny być realizowane w zakresie będącym jego przedmiotem.

Obowiązkiem władz publicznych jest pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie opieki nad zabytkami oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Program opieki nad zabytkami, już z samej ustawowej definicji, jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji. Obecny Program jest drugim opracowanym przez gminę dla kolejnego okresu czteroletniego (2012-2015), opierając się na szerokim rozpoznaniu złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce (gminie)

Obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, wynikają z: konstytucyjnego obowiązku ochrony zabytków przez państwo, w tym samorządy i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP);

głównego aktu prawnego regulującego zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jakim jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty między innymi z zakresu kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami należy do zadań własnych gminy.

Ponadto ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na wójta, burmistrza albo prezydenta miasta obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami, na co jednoznacznie wskazuje art. 87 cytowanej ustawy. Horyzont czasowy programu wynosi 4 lata, przy czym co 2 lata sporządza się sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia się radzie gminy.

Elementy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się jednak również w wielu innych obowiązujących ustawach, w tym w:

1. ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.),
3. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
4. ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
5. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
6. ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2001, Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
7. ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2011 r. Nr 123, poz. 698 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

W 2004 roku Minister Kultury opracował „Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami”.

Tezy wyznaczają działania o charakterze systemowym, a mianowicie:

- powiązanie ochrony z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa,
- wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.

Program nie został do tej pory opracowany.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Analizie podano dokumenty o charakterze strategicznym, które zostały sporządzone na szczeblu województwa i powiatu, a mianowicie:

- 1) Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku;

- 2) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego;
- 3) Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami;
- 4) Powiatowy Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Śremskiego;
- 5) Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim;
- 6) Strategię rozwoju turystycznego;
- 7) Strategię rozwoju społeczno – gospodarczego powiatu śremskiego.

4.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Uchwałą Nr XLII/692A/05 z dnia 19 grudnia 2005 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Dokument ten jest instrumentem zarządzania rozwojem województwa.

Mimo że Strategia nie jest sumą zamierzeń lokalnych, to jednak uwzględnienie potrzeb rozwojowych samorządów powiatowych i gminnych jest istotnym elementem z punktu widzenia realizacji jej zapisów, bowiem strategia rozwoju formułuje cele dla działań podmiotów publicznych.

Generalnym celem Strategii jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

Celem operacyjnym określonym w Strategii, a odnoszącym się do dziedzictwa kulturowego jest wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego, który realizowany będzie poprzez następujące zadania:

- inwestycje w instytucje kultury,
- ochronę dobytku kulturowego,
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu,
- promocję kulturalną mieszkańców.

Jako mierniki służące analizie stopnia osiągnięcia wspomnianego celu wskazano:

- powierzchnię i kubaturę odrestaurowanych / zrewaloryzowanych obiektów dziedzictwa kulturowego,
- liczbę uczestniczących w imprezach kulturalnych oraz odwiedzających muzea,
- liczbę nowych i zmodernizowanych obiektów kultury.

Opracowany w 2009 roku, przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Raport o realizacji strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku obejmujący lata 2006 – 2008, nie stanowi podstawy dokonania analizy w skali regionalnej, z uwagi na krótki czas, jaki upłynął od momentu uchwalenia Strategii. Przygotowana, na potrzeby Raportu, Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie wielkopolskim, wskazuje na zróżnicowaną i bogatą ofertę kulturalną w regionie oraz wzrastające z roku na rok wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Sytuacja taka oznacza, że samorządy dostrzegają różnorodne funkcje kultury, które sprowadzają się nie tylko do wzmocnienia integracji społecznej, ale również odgrywają rolę w rozwoju gospodarczym.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Uchwałą Nr XLVI / 690 / 10 z dnia 26 kwietnia 2010 roku Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił zmianę Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (Dz. Urz. Woj. Wielk. z 05.08.2010 r., Nr 155, poz. 2953).

Planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest aktem nadrzędnym w stosunku do dokumentów planistycznych sporządzanych na szczeblu gminnym, stąd jego ustalenia muszą być uwzględniane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Z kolei ustawodawca wymaga

zgodności rozwiązań przyjętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z ustaleniami studium.

Gmina Śrem położona jest w systemie obszarów chronionych oraz w strefie wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych, która obejmuje tereny o warunkach niesprzyjających intensywnej produkcji rolnej, niekwalifikujących się dla rekreacji o ponadlokalnym znaczeniu. Jednocześnie gmina zaliczana jest do strefy ponadprzeciętnej aktywności przemysłowej.

Na terenie województwa wyznaczone zostały obszary koncentracji zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju, a Śrem został zaliczony do obszaru środkowo – wschodniego. W obszarze tym silnie zaznacza się zjawisko suburbanizacji, dominuje mozaikowość użytkowania terenu (przeplatanie się funkcji mieszkalnych z uciążliwymi funkcjami gospodarczymi i rolniczymi), a niewydolność sieci infrastrukturalnych i komunikacyjnych powoduje narastanie konfliktów przestrzennych i społecznych. Narzędziem służącym rozwiązywaniu tych problemów jest świadoma i odpowiedzialna polityka przestrzenna.

Śrem, w skali województwa, nie posiada wybitnych zabytków charakterystycznych dla poszczególnych epok stylowych i cechuje się niską koncentracją stanowisk archeologicznych. Na terenie gminy nie został utworzony park kulturowy, a przez jej obszar nie przebiega szlak kulturowy o krajowym znaczeniu. Śrem nie został zaliczony do rejonu kulturotwórczego.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przyrodniczo – kulturowe gminy Śrem, nie istnieją przesłanki do objęcia jakiegokolwiek z terenów gminy wyższą formą ochrony, jaką jest park kulturowy.

Wśród kierunków rozwoju przestrzennego w sektorze ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego wymienia się ochronę obszarową, która ma na celu ochronę całych układów przestrzennych miast i wsi oraz ochronę pojedynczych obiektów. Działania powinny obejmować wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych oraz ich rewaloryzację.

W Planie podkreśla się konieczność dbania o harmonizowanie w przestrzeni form obiektów współczesnych z formami tradycyjnej zabudowy, unikania elementów konkurencyjnych, agresywnych.

4.2.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami

Uchwałą Nr XVIII/243/07 z dnia 17 grudnia 2007 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2008 – 2011 (Dz. Urz. Woj. Wielk. z 14.02.2008 r., Nr 9, poz. 220).

Program jest częścią regionalnej polityki rozwoju, a jego zasadniczym zadaniem jest koordynowanie i stymulowanie wszelkich działań podejmowanych na rzecz opieki nad zabytkami.

Wśród postulatów konserwatorskich wymienia się:

- objęcie ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
- zabezpieczenie parków krajobrazowych przed niekorzystnymi procesami związanymi z działalnością człowieka, poprzez ustanowienie dla nich planów ochrony,
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla zabytkowych ośrodków miejskich,
- docenianie wartości zieleni w układach urbanistycznych,
- utrzymanie dobrego stanu technicznego świątyń zlokalizowanych w mniejszych miejscowościach, a zwłaszcza w parafiach wiejskich,
- poprawa stanu zachowania zabytków architektury rezydencjonalnej,
- przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych w zabytkowych parkach,
- rozległa promocja zespołów folwarcznych oraz poszukiwanie dla nich nowych funkcji,

- zapobieganie dewastacji, usuwaniu starodrzewu i wymianie zabytkowych nagrobków na współczesne na terenie cmentarzy,
- wyłączenie spod upraw stanowisk archeologicznych,
- udostępnienie (z ewentualnymi ograniczeniami) obiektów dziedzictwa kulturowego, które uzyskały wsparcie ze środków publicznych.

Zarząd Województwa Wielkopolskiego ogłosił konkurs na opracowanie Programu na lata 2012 – 2015.

4.2.4. Powiatowy Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Śremskiego na lata 2011 – 2014

Uchwałą Nr VI/46/11 z dnia 30 marca 2011 r. Rada Powiatu w Śremie przyjęła Program opieki nad zabytkami powiatu śremskiego na lata 2011 – 2014 (Dz. Urz. Woj. Wielk. z 27.05.2011 r., Nr 148, poz. 2405).

Gminne programy opieki nad zabytkami stały się podstawą opracowania analizowanego Programu.

Zadania określone w Programie sprowadzają się do:

- rewitalizacji obiektów zabytkowych,
- udostępniania i promowania zabytków,
- edukowania i podnoszenia świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony zabytków,
- podejmowania innych działań związanych z opieką nad zabytkami.

4.2.5. Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim

Uchwałą Nr X/103/07 z dnia 25 czerwca 2007 roku Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim na lata 2007 – 2013.

Strategia jest dokumentem, który nie zajmuje się wszystkimi aspektami rozwoju turystyki w województwie, a jedynie tymi, które mogą podlegać skutecznej interwencji publicznej.

Za niewątpliwie walory i atrakcje turystyczne Wielkopolski uznano bogactwo zabytków kulturowych oraz ciekawe obszary przyrodnicze.

Gmina Śrem, na tle województwa, nie wyróżnia się atrakcyjnością turystyczną, krajoznawczą czy wypoczynkową. Oceniono, że w powiecie śremskim występują sprzyjające warunki do uprawiania turystyki kwalifikowanej: rowerowej, kajakowej, motorowodnej i jeździeckiej oraz agroturystyki.

4.2.6. Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego powiatu śremskiego

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Śremskiego została opracowana na lata 2004 – 2014.

Jednym z priorytetów obszaru społeczność jest podejmowanie działań na rzecz kultury poprzez wzmacnianie i promowanie historycznych wartości i tradycji regionu.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Dokumentami opracowanymi na szczeblu lokalnym, których regulacje mają wpływ na szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe są:

- 1) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Śrem;
- 2) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- 3) Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Śrem;
- 4) Program ochrony środowiska dla gminy Śrem.

5.1.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Śrem

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Śrem (uchwała Nr 48/V/07 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 8 lutego 2007 roku, zmieniona uchwałą Nr 215/XXV/08 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 26 czerwca 2008 r. oraz uchwałą Nr 24/V/11 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 27 stycznia 2011 r.)

W Studium zostały uwzględnione uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, w tym przedstawiono:

- zarys historii Śremu, noty historyczne wsi, przysiółków i folwarków gminy oraz stanowisk archeologicznych,
- wnioski i postulaty konserwatorskie dotyczące miasta Śrem,
- zasoby i walory środowiska kulturowego wraz ze spisami zabytkowych: obiektów nieruchomych, parków podworskich, cmentarzy i kapliczek.

W kolejnym rozdziale omówione zostały zagadnienia dotyczące występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych, w tym formy ochrony dziedzictwa kulturowego.

Wskazane uwarunkowania stanowiły podstawę do określenia obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, które zawierają w szczególności wytyczne określania tych zasad w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wynikające z potrzeb ochrony zabytków, o których mowa w art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.). Z tego względu, w Studium, znalazły się zagadnienia związane z ochroną zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Wśród zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w mieście Śrem wymienia się:

- wprowadzenie zakazu wznoszenia w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej miasta Śrem budynków, które ze względu na swoje gabaryty lub agresywną architekturę mogłyby wpłynąć niekorzystnie na panoramę miasta,
- rewaloryzowanie i modernizowanie, także uzupełnianie, po uprzednim porządkowaniu, całych kwartałów historycznej zabudowy śródmiejskiej,
- przywrócenie śródmiejskiego charakteru obecnej ul. Piłsudskiego poprzez uzupełnienie zabudowy ulic; wszelka zabudowa powinna zachować dotychczasowy podział parcel,
- zagospodarowanie ul. Piłsudskiego oraz okolic Starego Rynku, w tym ul. Piaskowej i ul. Targowej, w sposób prowadzący do scalenia północnej i południowej części starego śródmieścia,
- porządkowanie i rewaloryzowanie tzw. dzielnicy nadbrzeżnej – okolice ul. Ks. Popiełuszki, ul. Ogrodowej i sąsiednich, kryjącej pewien potencjał wolnej przestrzeni; należy przy tym otoczyć ochroną ważniejsze budynki przemysłowe (świadczące o szczególnym charakterze tej części miasta), które obok dotychczasowych funkcji mogą pełnić wszelkie funkcje usługowe,
- zachowanie nawierzchni brukowych ulic, a w dalszej perspektywie rozważenie celowości przywracania takich nawierzchni, jak również oświetlenia i zieleni.

Wśród zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w gminie Śrem wymienia się:

- zachowanie i pielęgnowanie miejsc o szczególnych walorach krajobrazowych, o niezniszczonym historycznym układzie przestrzennym: Błociszewo, Binkowo, Dalewo, Dobczyn, Łęg, Mechlin, Mórka, Niesłabin, Ostrowo, Orkowo,
- przekazanie zachowanych dworów i pałaców w ręce właścicieli – gospodarzy, którzy nadając tym obiektom konkretne funkcje potrafią je utrzymać i zabezpieczyć; przykłady właściwego użytkowania obiektów zabytkowych przez osoby prywatne to np. Mechlin, lub przez instytucje – Błociszewo, Krzyżanowo, Psarskie. Należy także pamiętać, że obiekty te podlegają ochronie wraz ze swoim otoczeniem,
- wykorzystywanie zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem założeń folwarcznych tj. zabudowania gospodarcze wykorzystywane do produkcji rolnej, lub w wybranych, atrakcyjnych turystycznie miejscach przeznaczanie na funkcje rekreacyjno – turystyczne, np. w Dobczynie, Mórce, Kadzewie, Łęgu, Mechlinie, ewentualnie w Niesłabinie, Kalejach,
- przeznaczenie na funkcje hotelowe, rekreacyjne lub usługowe dla mieszkańców Śremu, pozostałości podworskich i pofolwarcznych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta: Zbrudzewo, Nochowo, Góra, Grzymysław, Wójtostwo,
- ochrona otoczenia zabytkowych kościołów: w Błociszewie, Dalewie, Mórce,
- wprowadzenie zakazu podziałów zabytkowych zespołów pałacowo – dworsko – parkowych.

W zakresie zabytków archeologicznych wskazano, że szczególnej ochronie podlega stanowisko wpisane do rejestru zabytków: grodzisko wczesnośredniowieczne, nr 43/A. Podkreśla się również konieczność jego wyeksponowania poprzez ewentualne odkrycie i ekspozycję relikwów archeologicznych, realizację obiektów małej architektury, punktu i tablic informacyjnych, parkingu w pobliżu obiektu.

W Studium stwierdzono, że wyznaczone, w załączniku graficznym, zasięgi stanowisk archeologicznych należy traktować orientacyjnie, może okazać się bowiem podczas prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają, także w sąsiedztwie wyznaczonych na podstawie obserwacji powierzchniowych zasięgów stanowisk.

Zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w granicach strefy ochrony stanowisk archeologicznych, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych przy realizacji inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu. Pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.

Ponadto, z uwagi na ochronę pradziejowych oraz średniowiecznych nawarstwień kulturowych, przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, na terenie zabytkowych parków i cmentarzy, istnieje obowiązek prowadzenia prac archeologicznych. Pozwolenie na badania archeologiczne należy uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę.

W przypadku podejmowania szerokopłaszczyznowych prac ziemnych (m.in. drogi, kopalnie, odkrywki, eksploatacja złóż, inwestycje kubaturowe), dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek przeprowadzenia rozpoznawczych badań powierzchniowo – sondażowych, na które inwestor musi uzyskać pozwolenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w którym zostanie określony zakres niezbędnych prac archeologicznych.

W związku z podejmowanymi działaniami zmierzającymi do zmiany ustaleń Studium, każdorazowo, dokument ten podlega uzgodnieniu ze Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, co wpływa na zachowanie jego aktualności w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

5.1.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Powierzchnia objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego stanowi ponad 26 % powierzchni gminy (stan na dzień 31.12.2011 r.). W opracowaniu znajdują się kolejne plany, przedmiotem których są tereny dotychczas pozbawione takich opracowań oraz tereny, które wymagają zmiany ustaleń obowiązujących dokumentów.

Ustalenia planów uchwalonych pod rządami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139 ze zm.) w szczególności wymagają dostosowania do obowiązujących przepisów prawnych.

Poniżej przedstawiony został wykaz obowiązujących uchwał (tab.1).

Tab. 1. Obowiązujące uchwały w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich zmian.

(stan na dzień 31.12.2011 r.)

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
1	220/XXIX/96	10 października 1996	zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem
2	222/XXIX/96	10 października 1996	uchwalenia zmian miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Śremie - Rejon ulicy Zachodniej
3	307/XXXVII/97	27 czerwca 1997	uchwalenia zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem
4	314/XXXVIII/97	5 września 1997	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego we wsi Nochowo
5	349/XLI/97	30 grudnia 1998	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem, obejmującego działkę nr ewid. 182 położoną w Nochowie
6	370/XLIV/98	2 kwietnia 1998	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem
7	401/XLVIII/98	9 czerwca 1998	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem, obejmującej ulicę Środkową
8	402/XLVIII/98	9 czerwca 1998	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Śrem ,dla obszaru służącego realizacji celu publicznego: gminnej drogi lokalnej we wsi Sosnowiec
9	34/IV/98	29 grudnia 1998	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego :złoża kruszywa naturalnego Bodzyniewo I, gmina Śrem
10	49/VII/99	26 lutego 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem
11	81/X/99	23 kwietnia 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem - ul. Kilińskiego

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
12	82/X/99	23 kwietnia 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem
13	89/XI/99	21 maja 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem - ulica Mickiewicza
14	90/XI/99	21 maja 1999	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego złoża kruszywa naturalnego Bodzyniewo II, gmina Śrem
15	119/XIII/99	24 czerwca 1999	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Zbrudzewo
16	120/XIII/99	24 czerwca 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem
17	151/XV/99	26 październik 1999	zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Śrem - Trasa Mostowa dla działek nr ewid. 501/1 i 502 położonych przy ulicy Tylnej
18	152/XV/99	26 październik 1999	zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Śrem - ul. Zachodnia, dla działki nr ewid. 812 położonej przy ul. Nadbrzeżnej
19	153/XV/99	26 październik 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem
20	154/XV/99	26 październik 1999	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek nr ewid. 361/1 i 3/1 położonych na gruntach wsi Zbrudzewo
21	170/XVI/99	2 grudzień 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem dla obszarów położonych przy ulicach Szkolnej i Chełmońskiego oraz nad Jeziorem Grzymisławskim.
22	192/XVIII/99	29 grudzień 1999	zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Śrem ul. Zachodnia
23	193/XVIII/99	29 grudzień 1999	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Śremie przy ulicach Gostyńskiej i Staszica
24	195/XVIII/99	29 grudzień 1999	zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Śrem w obszarze obejmującym działki nr ewid. 344/3, 344/4, położone na gruntach wsi Zbrudzewo
25	196/XVIII/99	29 grudzień 1999	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działki nr ewid. 89/2 położonej w Psarskiem

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
26	197/XVIII/99	29 grudzień 1999	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych na gruntach wsi : Sosnowiec, Pyszaca, Mechlin, Niesłabin, Szymanowo, Bystrzek i Pełczyn
27	231/XXII/2000	24 marzec 2000	uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Śrem w rejonie ulic Gostyńskiej i Rolnej
28	232/XXII/2000	24 marzec 2000	uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego „Łęgi Mechlińskie” w gminie Śrem
29	311/XXVII/2000	27 październik 2000	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów we wsiach: Błociszewo, Bodzyniewo, Dąbrowa, Kawcze, Nochowo, Olsza, Pyszaca i Wyrzeka
30	325/XXVIII/2000	30 listopad 2000	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy lotniskowej i mieszkaniowej z działalnością gospodarczą w gminie Śrem
31	337/XXIX/2000	15 grudzień 2000	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy siedliskowej i mieszkaniowej w gminie Śrem
32	338/XXIX/2000	15 grudzień 2000	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu we wsi Kadzewo
33	355/XXXI/01	26 styczeń 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Śrem dla obszarów położonych przy ulicach Szkolnej, Piłsudskiego, Staszica i Zachodniej
34	356/XXXI/01	26 styczeń 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Śrem dla obszaru położonego przy ulicach Kilińskiego i Grunwaldzkiej
35	358/XXXII/01	2 marzec 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej w Pyszącej
36	384/XXXIV/01	26 kwiecień 2001	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej we wsi Pyszaca, gmina Śrem , dla nieruchomości oznaczonych numerami ewidencyjnymi: 91/1, 91/2 i 91/3
37	417/XXXVII/01	27 wrzesień 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej w rejonie ulic Franciszkańskiej, Dutkiewicza oraz Parkowej w Śremie
38	444/XXXIX/01	30 listopad 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Śrem dla obszarów położonych na gruntach wsi Dalewo, Dąbrowa, Grzymysław, Nochowo, Pyszaca, Orkowo, Szymanowo, Wyrzeka i Psarskie

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
39	445/XXXIX/01	30 listopad 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego przy ulicach Przemysłowej i Nowej Strzelnicy w Śremie
40	446/XXXIX/01	30 listopad 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulicy Wybickiego w Śremie
41	452/XL/01	14 grudzień 2001	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obwodnicy miasta Śrem i wsi Zbrudzewo
42	460/XLII/01	27 grudzień 2001	uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Śrem dla obszaru położonego przy ulicy Przemysłowej
43	470/XLIII/02	22 luty 2002	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Śrem dla obszaru położonego na gruntach wsi Zbrudzewo i Mechlin
44	521/XLVIII/02	22 wrzesień 2002	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego złoża kruszywa naturalnego w Sosnowcu
45	62/VII/03	17 marzec 2003	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego drogi ze Śremu do wsi Grzymysław
46	92/XI/03	30 maj 2003	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych przy ulicach Nadbrzeżnej i Strusia w Śremie
47	93/XI/03	30 maj 2003	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w gminie Śrem
48	116/XV/03	26 wrzesień 2003	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w gminie Śrem
49	117/XV/03	26 wrzesień 2003	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w gminie Śrem
50	118/XV/03	26 wrzesień 2003	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego nad rzeką Wartą w Śremie
51	303/XLI/05	18 sierpień 2005	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Śremskiego Parku Inwestycyjnego - Obszar Zachodni

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
52	304/XLI/05	18 sierpień 2005	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Parku Śremskich Odlewników
53	305/XLI/05	18 sierpień 2005	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Śremie przy ul. Gostyńskiej
54	306/XLI/05	18 sierpień 2005	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - Pysząca I
55	328/XLVI/05	29 grudzień 2005	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego przy ulicy Chłapowskiego w Śremie
56	337/XLVII/06	27 styczeń 2006	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru działalności gospodarczej we wsi Nochowo
57	338/XLVII/06	27 styczeń 2006	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego - złoża kruszywa naturalnego "Luciny MP"
58	360/LI/06	2 czerwiec 2006	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Górze
59	383/LIV/06	31 sierpień 2006	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Zbrudzewie
60	384/LIV/06	31 sierpień 2006	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek nr ewid. 26/10 i 26/11 położonych we wsi Zbrudzewo
61	385/LIV/06	31 sierpień 2006	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek nr ewid. 35 i 37 położonych we wsi Zbrudzewo
62	76/X/07	1 czerwca 2007	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ulicy Leśnej we wsi Psarskie
63	108/XIII/07	23 sierpnia 2007	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru wsi Psarskie
64	109/XIII/07	23 sierpnia 2007	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru "Helenki" w Śremie
65	176/XXII/08	27 marca 2008	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego - złoża kruszywa naturalnego "Luciny MP pole C"

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
66	187/XXIII/08	24 kwietnia 2008	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Śrem dla obszaru położonego przy ulicach Kilińskiego i Grunwaldzkiej
67	188/XXIII/08	24 kwietnia 2008	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ul. Śremskiej we wsi Niesłabin
68	195/XXIV/08	29 maja 2008	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Śremskiego Parku Inwestycyjnego - Obszar Zachodni
69	215/XXV/08	26 czerwca 2008	zmieniająca uchwałę w sprawie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Śrem
70	217/XXV/08	26 czerwca 2008	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Leśnej we wsi Nochowo
71	227/XXVI/08	28 sierpnia 2008	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru tzw. bramy miasta
72	272/XXXI/08	18 grudnia 2008	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 2985/7 położonej w rejonie ul. Wiosennej w Śremie
73	306/XXXVI/09	30 kwietnia 2009	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działalności gospodarczej w Zbrudzewie
74	307/XXXVI/09	30 kwietnia 2009	zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru "Helenki" w Śremie
75	326/XXXVIII/09	25 czerwca 2009	miejscowego planu zagospodarowaniu przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Podwale w Śremie
76	327/XXXVIII/09	25 czerwca 2009	miejscowego planu zagospodarowaniu przestrzennego dla obszaru w rejonie ul. Letniej we wsi Nochowo
77	347/XL/09	24 września 2009	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Śremskiej we wsi Mechlin
78	387/XLV/10	11 lutego 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru przy ul. Ks. Jerzego Popiełuszki oraz przy ul. Targowej
79	388/XLV/10	11 lutego 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego - złoża kruszywa naturalnego "Luciny MP pole D"
80	403/XLVII/10	29 kwietnia 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Ogrodowej w Nochowie

L.p.	Numer uchwały	Z dnia	W sprawie
81	404/XLVII/10	29 kwietnia 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru wsi Olsza i Bystrzek
82	405/XLVII/10	29 kwietnia 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru wsi Szymanowo
83	427/XLVII/10	29 kwietnia 2010	Lokalnego Programu Rewitalizacji obszaru miejskiego w Śremie na lata 2010 - 2015
84	431/XLVIII/10	27 maja 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru doliny rzeki Warty Śrem - Orkowo
85	457/L/10	2 września 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu sportu i rekreacji położonego w północnej części miasta Śrem
86	462/LI/10	30 września 2010	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Szkolnej na terenie miasta Śremie i wsi Kawcze
87	463/LI/10	30 września 2010	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru "Helenki" w Śremie
88	22/V/11	27 stycznia 2011	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego - złoża kruszywa naturalnego "Luciny II"
89	23/V/11	27 stycznia 2011	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru rynny Jeziora Grzymisławskiego
90	112/XII/11	26 lipca 2011	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działalności gospodarczej położonego w granicach Śremskiego Parku Inwestycyjnego Obszar Zachodni
91	154/XVI/11	24 listopada 2011	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Nadbrzeżnej w Śremie
92	155/XVI/11	24 listopada 2011	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego przy ul. Dezyderego Chłapowskiego w Śremie

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru miejscowych planów.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.) w planach zostały określone zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej stosownie z uwarunkowaniami charakterystycznymi dla danego obszaru. W planach uwzględniono w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,

- stref występowania zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.

Zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, wprowadzanymi do planu, są:

- w przypadku lokalizacji na obszarze planu zabytków wpisanych do rejestru zabytków: obowiązek uzgodnienia wszelkich inwestycji, w obrębie zabytku i jego otoczenia, z właściwym organem ochrony zabytków,
- w przypadku lokalizacji obszaru lub części obszaru planu w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych: obowiązek uzgadniania, z właściwym organem ochrony zabytków, działań inwestycyjnych związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu a wymagających prac ziemnych, celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych,
- w przypadku lokalizacji na obszarze planu zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków: zachowanie i ochrona obiektów o wartościach kulturowych w zakresie bryły, kompozycji i detalu elewacji oraz stolarki, a także dopuszczenie rozbiórki tych obiektów, będących w złym stanie technicznym, po sporządzeniu dokumentacji inwentaryzacyjnej, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich zmian uzgadniane są z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

5.1.3. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Śrem

Uchwałą Nr 99/XI/07 z dnia 28 czerwca 2007 r. Rada Miejskiej w Śremie uchwaliła Strategię Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Śrem na lata 2007 – 2013.

Celem nadrzędnym Strategii jest poprawa jakości przestrzeni gminy, systemu edukacji, poziomu gospodarki i rynku pracy oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem standardu życia społeczności.

Wśród celów operacyjnych związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i wzrostu jego znaczenia wymienia się:

- inwestycje w instytucje kultury,
- ochronę dorobku kultury,
- promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

5.1.4. Program ochrony środowiska dla gminy Śrem

Program ochrony środowiska dla gminy Śrem na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015 został uchwalony uchwałą Nr 221/XXV/08

Rady Miejskiej w Śremie z dnia 26 czerwca 2008 r.

Nadrzędnym celem Programu jest ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego gminy Śrem. Jednym z celów o charakterze systemowym jest ochrona zasobów przyrody poprzez zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i bioróżnorodności oraz zwiększenie lesistości gminy.

Wskazuje się, że powyższy cel będzie realizowany poprzez skupienie się na kierunkach działań, uwzględniających specyfikę regionu, a także kryteria Europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000, w tym poprzez wzmacnianie skuteczności ochrony parków krajobrazowych, ich powiększanie, a także tworzenie nowych. Wśród proponowanych działań, które niewątpliwie oddziaływać będą na sferę dziedzictwa kulturowego, wymienia się:

- unikanie wprowadzania niekorzystnych dominant krajobrazu, ograniczanie niekorzystnego oddziaływania na krajobraz miasta i gminy obiektów radiowych telefonii komórkowej (wież i masztów antenowych),
- bieżącą ochronę obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ograniczonego dostępu do terenów cennych przyrodniczo,
- promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody poprzez zintensyfikowanie edukacji ekologicznej społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody, w tym ochrony lasów.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Miasto Śrem położone na obu brzegach Warty, w miejscu gdzie rzeka zmienia bieg z równoleżnikowego na południkowy, od swych początków związane było z przeprawą na szlaku handlowym z Pomorza i Wielkopolski na Śląsk.

Wśród mokradeł i rozlewisk rzeki na jej prawym brzegu istniał najwcześniejszy historycznie poświadczony obiekt osadniczy Śremu - wczesnośredniowieczny gród z końca X lub początku XI wieku. Wzmianki źródłowe o kasztelanii w Śremie pochodzą z I połowy XII wieku. Do dziś zachowanym śladem istnienia grodu jest niewielkie wzniesienie znajdujące się przy szosie prowadzącej w kierunku Poznania, w odległości ok. 500 m od rogatek miasta. Gród nękany licznymi napaściami i pożarami najbardziej ucierpiał w I połowie XIII w. Wszelkie dotychczasowe badania dowiodły, że przypuszczalnie ze względu na niekorzystne warunki topograficzne, przy grodzie śremskim nie powstało nigdy podgrodzie.

Sąsiedztwo grodu kasztelańskiego, przeprawa na ważnym szlaku handlowym oraz zagęszczenie osad rolniczych na wysokim lewym brzegu Warty sprzyjały natomiast powstaniu właśnie po tej stronie rzeki rzemieślniczo - handlowej osady z placem targowym. Przypuszczalnie taka osada stała się załóżkiem miasta lokowanego w 1253 roku na prawie niemieckim. Stąd też dzielnica lewobrzeżna zachowała do dziś nazwę Stare Miasto, według źródeł używaną już w XV wieku. Odtworzenie pierwotnego kształtu przestrzennego Starego Miasta jest niezwykle trudne. Po translokacji miasta w 1393 roku spadło ono do roli przedmieścia, a jego układ w ciągu stuleci uległ zatarciu. Sytuację utrudnia m.in. brak śladów pierwszego kościoła parafialnego, jakim był według źródeł drewniany kościół p.w. Św. Mikołaja. Wiemy jedynie, że znajdował się on w pobliżu klasztoru Franciszkanów. Przy założeniu, że w miejscu klasztoru Klarysek zwanego „Klasztorkiem” (obecnie Dom Specjalny dla dorosłych przy ul. Mickiewicza) był wcześniej klasztor Franciszkanów, można przypuszczać, że główna część miasta położona była przy trakcie wrocławskim, w okolicach obecnej wieży wodnej. W kierunku południowym rozciągało się ono do zabudowań „Klasztorku”, natomiast ku północy rozbudowywało się swobodnie wzdłuż traktu wiodącego ku przeprawie. Przypuszczalnie przy przeprawie nad brzegiem Warty znajdował się plac targowy pierwotnej osady i XIII - wiecznego miasta. (załącznik graficzny 14.2A)

Otwarte położenie Starego Miasta, na terenie nieposiadającym naturalnych walorów obronnych, było przyczyną jego translokacji na prawy brzeg Warty, na wyspę zwaną Ostrowcem lub Kobylcem, położoną między głównym korytem rzeki, a siecią jej starorzeczy i rozlewisk. Przywilej lokacyjny nadał miastu Władysław Jagiełło w 1393 roku. Nowe miasto Śrem zajęło najbardziej wyniesioną część wyspy, dostosowując się rozplanowaniem do jej kształtu.

Ośrodkiem rozplanowania miasta stał się rynek. Plac o kształcie prostokąta wydłużonego na osi północ - południe, przecięty w poprzek głównym traktem komunikacyjnym z Poznania w kierunku przeprawy. Istnieją przypuszczenia, że pierwotny rynek mógł być większy, w kształcie owalny, sięgający w kierunku północnym aż do znajdującego się na najwyższym wzniesieniu wyspy kościoła parafialnego. Obecnie prowadzą do niego dwie ulice wychodzące z północnej pierzei rynku i łukowo zbiegające się przy kościele. Najstarsze wzmianki o farze, wzniesionej najprawdopodobniej w okresie lokacji, pochodzą z początku XV wieku. W swej obecnej późnogotyckiej formie ukończona została w końcu XV lub na początku XVI wieku. Znajdujący się w części

południowej placu blok zabudowy śródrzynekowej mieścił ratusz, a także handlowe kramy i jatki. O ratuszu wspominają źródła z 1425, 1428 i 1630 roku. W roku 1789 ratusz już nie istniał - nie odbudowano go po pożarze. Odkryte w jednej z kamienic bloku śródrzynekowego sklepione gotyckie piwnice są według wszelkiego prawdopodobieństwa pozostałościami dawnego ratusza.

Podstawę analizy rozplanowania miasta lokacyjnego stanowi plan Knüppelna pochodzący z 1789 roku. Pokazuje on 6 głównych ulic wychodzących z rynku, dzielących zabudowę przyrynekową na 6 bloków. Plan śródmieścia Śremu odczytywać można także jako trójpasowy układ rozwinięty wzdłuż podłużnej osi wyspy z pełną zabudową pasów skrajnych i częściową pasa środkowego, w którym mieści się rynek. (załącznik graficzny 14.1A)

W XV wieku w oparciu o pierwotny układ trójpasowy na zachód od bloków zabudowy przyrynekowej, zamieszkałych jak w innych miastach średniowiecznych przez patrycjat miasta, rozwinęła się nadbrzeżna dzielnica rzemieślniczo - handlowa. Natomiast na południe od śródmieścia - jak informują źródła - położona była dzielnica żydowska. Odnaleźć ją można na planach, ze względu na charakterystyczne, gęste podziały parcel, wskazujące na uboższą dzielnicę. (załącznik graficzny 14.3A)

Na mapach z końca XVIII wieku przy południowo - wschodniej stronie tzw. Starego Rynku, położonego w południowej części miasta, widnieje kościół Świętego Krzyża. Jak wynika ze źródeł już w I ćwierci XV wieku przy kościele istniał konwent Franciszkanów. Najprawdopodobniej Franciszkanie przenieśli się tutaj wkrótce po lokacji w 1393 roku.

Naturalne warunki obronne lokalizacji Śremu nie wymagały wznoszenia okalających go murów. Mimo to miasto musiało posiadać bramy. Zakłada się, że istniały co najmniej dwie na głównym szlaku handlowym: jedna wschodnia przed mostem na odnodze starorzecza oddzielającej miasto od tzw. Ostrówka, a druga zachodnia w miejscu gdzie droga skręca w kierunku mostu przeprawy (w okolicy rozwidlenia dzisiejszych ulic Kościuszki i Wyszyńskiego).

Poza bramami rozwinęły się dwa przedmieścia. Wschodnie przedmieście zwane Ostrówkiem powstało ok. połowy XV wieku w związku z przeniesieniem się poza miasto klasztoru Franciszkanów. Obecnie istniejący klasztor i kościół został wzniesiony na przełomie XVII i XVIII wieku, z wykorzystaniem murów pochodzących z początku XVII wieku. Do końca XVIII wieku poza zespołem klasztornym Ostrówek nie posiadał bardziej znaczącej zabudowy. Przedmieście zachodnie rozwinęło się u wylotu drogi wrocławskiej między dzielnicą rzemieślniczą a mostem na Warcie. Tuż przy przeprawie stanął kościół szpitalny Świętego Ducha wspomniany już w początkach wieku XV. Obecnie późnogotycka budowla pochodzi z końca wieku XVI. Ponadto nad rzeką znajdowały się młyny, folusze, a także łaźnia miejska.

Stare Miasto od czasu lokacji miasta prawobrzeżnego także spadło do roli przedmieścia. Przez stulecia miało charakter najbliższego, rolniczego zaplecza Śremu. Stan taki utrzymywał się prawie do końca XIX wieku.

Największy rozkwit gospodarczy Śremu przypadł na XV i XVI wiek, kiedy to miasto należało do najzamożniejszych w Wielkopolsce. Klęski wojenne i pożary doprowadziły w ciągu wieków XVII i XVIII do upadku miasta. Do tego czasu przeważała zabudowa drewniana, parterowa. Rynek i niektóre główne ulice pokryte były brukiem. Na Starym Mieście przeważała zabudowa wiejska.

Niemal do końca XIX wieku miasto rozwijało się niezwykle powoli. Większość zmian polegała na zagęszczeniu zabudowy i stopniowej zamianie drewnianej na murowaną. W I połowie XIX wieku po zasypaniu strugi, będącej naturalną wschodnią granicą miasta lokacyjnego nastąpiła jego integracja z wschodnim przedmieściem - Ostrówkiem. W latach 1836 - 38 w północnej pierzei rynku wzniesiono nowy ratusz, który w istotny sposób zmieniał wygląd miasta. Około połowy XIX wieku w miejscu spalonego w XVIII wieku ratusza i otaczających go kramów powstaje blok zwartej zabudowy śródrzynekowej. Zabudowane zostają ulice Farna i Wawrzyniaka. Zagęszcza się także zabudowa ulic w okolicach Rynku i tzw. Nowego Rynku. O ile przez długi czas przeważała zabudowa parterowa, w drugiej połowie XIX wieku pojawia się stopniowo typ nieco okazalszej mieszczańskiej kamieniczki. Początkowo jednopiętrowej, z czasem dwu- i nawet trzypiętrowej. Również w II połowie XIX wieku powstaje kilka okazalszych budynków użyteczności publicznej.

U progu XIX wieku Stare Miasto posiadało luźną zabudowę wzdłuż traktu wrocławskiego. W związku z topograficznymi ograniczeniami rozbudowy miasta na prawym brzegu Warty oraz brakiem takich ograniczeń

w rejonie Starego Miasta, z jednoczesnym rozrastaniem się administracji pruskiej - tendencje rozwojowe przeniosły się na lewy brzeg rzeki. Dzielnica lewobrzeżna została na nowo rozplanowana i uregulowana. Początkowo jedyną bardziej znaczącą budowlą po tej stronie był klasztor Klarysek, znacznie rozbudowany w latach 1863 - 65 przez Jezuitów wydalonych stąd w 1874 roku. W 1893 roku gmach ten nabyły władze prowincjonalne, by stworzyć w nim zakład dla ubogich. Pierwotny układ szlaków komunikacyjnych stał się podstawą siatki ulic lewobrzeżnej części miasta. W początku XX wieku siatkę głównych dróg przecięła linia kolejowa. Wzdłuż głównej drogi wylotowej w kierunku Dolska (obecna ulica Adama Mickiewicza) wybudowano szereg okazałych budynków mieszkalnych i gmachów użyteczności publicznej. Zgodnie z tendencjami planistycznymi tego okresu wykorzystano swobodny, kręty bieg traktu, a budynki otoczono bogatą zielenią. W 1908 roku także tutaj wzniesiono wodną wieżę ciśnień - tak charakterystyczny element dzisiejszej sylwety miast. Rozległe kwartały po obu stronach drogi do Leszna zajęły wzniesione w latach 1902 - 1903 koszary.

W latach dwudziestolecia międzywojennego nie nastąpiły żadne istotne zmiany w układzie przestrzennym szczególnie prawobrzeżnej części Śremu. Powstało w tym czasie zaledwie kilka domów czynszowych i kilka willi przy ulicy Franciszkańskiej.

Nieco intensywniej rozwijała się w tym czasie dzielnica lewobrzeżna. Na północ od miejskiego cmentarza katolickiego wytyczono działki dla osiedla domków spółdzielni „Zagroda”. Przy wylocie drogi do Dolska powstała dzielnica domów dla reemigrantów z Niemiec i Francji - tzw. „Glinki”. W latach 1927 - 1929 wzniesiono także Zakład Przyrodolecznicy Powiatowej Kasy Chorych przy ulicy Adama Mickiewicza w sąsiedztwie „Klasztoru”.

Okres powojenny przyniósł niewiele zmian modernizacyjnych w obrębie historycznej struktury przestrzennej Śremu. Do najważniejszych należało w 1950 roku poszerzenie obecnej ulicy Powstańców Wielkopolskich w celu odciążenia drogi wrocławskiej. W roku 1970 nowa arteria komunikacyjna przepruła południową część miasta prawobrzeżnego.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Gmina Śrem znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej wpisanej do rejestru zabytków tj. układ urbanistyczny miasta Śrem, wpisany do rejestru zabytków w 1956 r. i 1992 r. pod nr 543/49/A

Gmina Śrem w części położona jest na terenie dwóch parków krajobrazowych: Parku Krajobrazowego im. gen. Dezyderego Chłapowskiego oraz Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Pierwszy z nich został utworzony w 1992 r. i położony jest na terenie powiatu kościańskiego oraz śremskiego. Głównym zadaniem parku jest ochrona rzadkiego w skali kontynentu krajobrazu kulturowego, a także realizacja nowoczesnego rolnictwa opartego na ekologicznych zasadach funkcjonowania. Rogaliński Park Krajobrazowy został powołany w 1997 r. i obejmuje tereny gmin: Brodnica, Śrem, Mosina oraz Kórnik. Zadaniem parku jest ochrona jednego z największych w Europie skupisk wielowiekowych dębów szypułkowych rosnących w dolinie Warty.

W gminie utworzony został w 1988 r. rezerwat przyrody „Czmoń”, położony w Kotlinie Śremskiej, którego głównym celem ochrony jest zachowanie żyznego lasu liściastego z licznie występującymi roślinami chronionymi w piętrze runa i podszytu.

W 1996 r. na wniosek mieszkańców wsi Kawcze utworzony został uchwałą Rady Miejskiej w Śremie Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Łęgi Mechlińskie”. W całości położony jest na terenie gminy Śrem i obejmuje swoim zasięgiem fragment doliny Warty na wschód od Śremu o powierzchni 780,19 ha. W większości są to tereny zalewowe. Zespół chroni największy w gminie kompleks lasów łęgowych i łąkowych o powierzchni 180 ha oraz przyległe doń kompleksy podmokłych i zalewowych siedlisk przyrodniczych.

Na terenie gminy znajduje się 13 użytków ekologicznych i ustanowiono 57 pomników przyrody. Najczęściej chronione są pojedyncze drzewa i aleje, głównie ze względu na walory krajobrazowe oraz historyczne.

Ponadto istotnym dopełnieniem obszarów objętych ochroną na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, są licznie reprezentowane parki podworskie, które stanowią niezwykle cenną oprawę dla zlokalizowanych

w ich obrębie zabytkowych obiektów. Wszystkie parki (13) objęte są ochroną konserwatorską i w większości wymagają rewaloryzacji.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w gminie Śrem – aneks nr 1.

W najbliższym czasie Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków zamierza dokonać wpisów do rejestru zabytków następujących obiektów o cechach zabytkowych:

1. teren dawnego ogrodu klasztornego i bezpośredniego otoczenia dawnego kościoła i klasztoru klarysek, obecnie Zakładu Pielęgnacyjno – Opiekuńczego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej przy ul. Promenada 7 w Śremie,
2. Pięć willi oficerskich przy ul. Adama Mickiewicza w zespole willi.

W pierwszym kwartale 2012 roku zostaną przeprowadzone oględziny terenu parku i budynku dworku w Zbrudzewie w celu zebrania materiału dowodowego świadczącego o wartości zabytkowej zespołu dworsko – parkowego i uzyskania tym samym opinii Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków w sprawie wpisu do rejestru zabytków dworku i parku.

5.2.4. Zabytki ruchome

Zabytki ruchome na terenie gminy znajdują się głównie w kościołach rzymskokatolickich i stanowią ich wyposażenie lub wystrój. Część z nich wpisana jest do rejestru zabytków, ale do wpisu kwalifikuje się ich większa liczba.

Na terenie gminy wśród zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków wymienić należy:

- zespół wyposażenia i wystroju kościoła parafialnego p.w. NMP Wniebowziętej w Śremie, który składa się z 50 obiektów zabytkowych, w tym obraz Wniebowzięcie NMP z 1892 r. – kopia obrazu Tycjana z 1518 r. z weneckiego kościoła Santa Maria Gloriosa dei Frari oraz późnorenesansowy obraz Adoracja Matki Boskiej przez św. Wojciecha i św. Stanisława z ok. 1620 r.;
- malowidła ścienne kościoła p.w. NMP Wniebowziętej w Śremie, które są przykładem bogatego, wielowiekowego wystroju malarskiego. Najstarsze z nich to floralno-ornamentalne malowidła wysklepek prezbiterium oraz fragment dekoracji malarskiej górnej partii ściany tarczowej, na której widnieje data 1517. Obok daty, w gąszczu wici roślinnej, widnieją elementy heraldyczne oraz inicjały IG. Malowidła te znajdują się w czołówce najstarszych, najlepiej zachowanych malowideł ściennych gotyckich w Wielkopolsce;
- zespół wyposażenia i wystroju kościoła p.w. Narodzenia NMP w Śremie, składający się z 24 obiektów powstałych od ok. 1720 r. do lat 80/90 XVIII w. Wymienić należy tu m.in. barokowe ołtarze, stalle zakonne, ławę kolatorską i konfesjonały. Ambona w kształcie łodzi jest unikatowym dziełem pochodzącym z pocz. XIX w., zachowanym na terenie Wielkopolski. Cykl obrazów ilustrujących stacje drogi krzyżowej pochodzący z końca XIX w., których autorem jest August Lenck z Monachium, stanowi dobry przykład niemieckiego malarstwa akademickiego;
- rzeźba Madonny z Dzieciątkiem z 1841 r. ustawiona w narożniku śremskiego rynku, jako wyraz podziękowania za uśmierzenie cholery, jaka panowała w mieście 10 lat wcześniej;
- kolekcja zabytków należąca dawniej do regionalisty Ludwika Sałacińskiego stanowiąca trzon kolekcji Muzeum Śremskiego;
- wystrój i wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha w Dalewie, składające się z 30 obiektów zabytkowych, w tym m. in. obraz Adoracji Matki Boskiej z Dzieciątkiem przez św. Stanisława i św. Wojciecha z 1687 r., rzeźby Jana Nepomucena i Chrystusa Króla oraz ambona późnorenesansowa z 1 ćw. XVII w. z malowanymi postaciami czterech ewangelistów;
- wyposażenie i wystrój kościoła p.w. św. Michała Archaniola w Błociszewie, na które składają się 33 pozycje zabytkowe. Rokokowe ołtarze powstałe w XVIII w. prezentują wysoki poziom artystyczny snycerki, rzeźby i malarstwa. Na uwagę zasługuje umieszczona w ołtarzu bocznym wczesnobarokowa rzeźba Ukrzyżowanego z XVII w. W bocznych ołtarzach znajduje się interesujący zespół plakiet wotywnych wraz z najciekawszymi malowanymi akwarelami na papierze i haftowanymi;

- wystrój i wyposażenie kościoła poklasztornego p.w. św. Ignacego Loyoli przy Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym w Śremie, składające się z 17 pozycji. Na uwagę zasługują polichromie ścienne utrzymane w stylu neobaroku, malowane przez jezuitę br. Ignacego Pietrzyckiego oraz witraże z 1855 r. o wysokiej klasie artystycznej;
- wystrój i wyposażenie kościoła p.w. N.M.P. Wniebowziętej w Mórce, składający się z 31 obiektów, w tym m.in. ołtarz główny z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XVII w., drewniana chrzcielnica i ambona w stylu klasycystycznym.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Śrem zgodnie z pismem od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 19.03.2012 r. występują 561 zewidencjonowane stanowiska archeologiczne. Z czego tylko trzy posiadają wpis do rejestru zabytków:

- grodzisko późnośredniowieczne w Mórce, stan. 1, AZP 61-28/61, nr rejestru 1971/A z 10.12.1984 r.,
- cmentarzysko w Psarskiem, stan. 2, AZP 59-28/34, nr rejestru 1654/A z 13.12.1974 r.,
- grodzisko w Śremie, stan. 7, AZP 59-28/108.

Gmina Śrem była bardzo atrakcyjna dla osadnictwa w pradziejach i we wczesnym średniowieczu. Osadnictwo o znacznym zagęszczeniu występuje zwłaszcza na terasie nadzalewowej Warty – w pasie o szerokości 1 km. Na wschód od Warty najwyższą frekwencję wykazują stanowiska kultury łużyckiej i z okresu wpływów rzymskich, a następnie z okresu późnego średniowiecza. Dużo mniej intensywne osadnictwo występowało w okresie wczesnego średniowiecza. Skupiska stanowisk z epoki kamienia i kultury łużyckiej występują w okolicach miejscowości Góra i Szymanowo, natomiast późnego średniowiecza i okresu nowożytnego wokół miejscowości Góra. Zagęszczenie stanowisk występuje w rejonie jeziora Móreckiego i Grzymisławskiego. Wyraźne skupisko pozostałości po dawnym osadnictwie odnotowuje się także w okolicy miejscowości Krzyżanowo i Błociszewo, wokół rozciągających się tam cieków wodnych i podmokłych pól. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z okupowaniem krawędzi małych dolin w pobliżu wsi Niesłabin i Grzymisław przez krótkotrwałe obozowiska mezolitycznych społeczności myśliwsko – rybackich. Wśród punktów osadniczych z okresu brązu i żelaza szczególną wartość reprezentują osada wczesnobrązowa w Niesłabinie oraz osady kultury łużyckiej i pomorskiej w okolicach miejscowości Mórka i Niesłabin.

Wszystkie stanowiska archeologiczne zewidencjonowane zostały w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), czyli programu badawczo - konserwatorskiego, stanowiącego podstawową metodę ewidencjonowania stanowisk archeologicznych. Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy w rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez badania powierzchniowe oraz uwzględnienie wszelkich informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach, publikacjach.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych oraz dziedzictwo niematerialne

Według stanu z dnia 20.07.2010 r. zbiór muzealiów w Muzeum Śremskim liczy 9637 jednostek inwentarzowych. Na całość zasobu składają się między innymi:

- numizmaty (monety, banknoty, bony) – 2513 jednostek inwentarzowych,
- fotografie i fotokopie – 2337 j.i.,
- zaproszenia – 542 j.i.;
- legitymacje i dokumenty – 484 j.i.,
- medale i odznaki – 408 j.i.,
- archeologia – 389 j.i.,
- prasa – 374 j.i.,

- plakaty i afisze – 346 j.i.,
- pocztówki, telegramy, listy, koperty – 337 j.i.,
- dyplomy – 259 j.i.,
- sztuka – 255 j.w.,
- książki i broszury – 252 j.i.,
- etnografia – 211 j.i.,
- broń – 110 j.i.,
- mapy i plany – 78 j.i.

Zbiory Muzeum Śremskiego poddawane są specjalistycznym zabiegom konserwatorskim w pracowniach zewnętrznych, podlegają kwerendom i stają się przedmiotem wypożyczeń czasowych do wielu muzeów. Oprócz ekspozycji stałej Muzeum organizuje wystawy czasowe ze zbiorów własnych lub wypożyczonych z innych placówek.

Realizowane są również inne formy promujące lokalne zabytki i związane z tym dziedzictwo kulturowe takie jak:

- Bogaty program edukacyjny służący popularyzacji wiedzy o historii regionu, zwyczajach i obrzędach ludowych,
- Redagowanie lokalnego dwumiesięcznika Gazeta Śremska – periodyku społeczno-kulturalno-historycznego,
- Noc w Muzeum - Międzynarodowy dzień Muzeów,
- Program Sentymenty służący upowszechnianiu lokalnej historii,
- Oficjalne uroczystości miejskie,
- Współpraca międzynarodowa.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, formami ochrony zabytków są :

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie gminy Śrem występują zabytki objęte jedną prawną formą ochrony zabytków jaką jest wpis do rejestru zabytków.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W gminnej ewidencji zabytków znajdują się obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także obiekty nie wpisane do rejestru zabytków ale ze względu na swoje walory historyczno – architektoniczne uznane za wartościowe. Wykaz stanowi aneks nr 2.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Na terenie gminy Śrem zachowały się liczne cenne zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, wśród których wymienić należy przede wszystkim:

- **kościół Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej w Śremie** to późnogotycki kościół zwieńczony 62 – metrową wieżą. Czas jego powstania jest nieokreślony, prawdopodobnie budowę rozpoczęto po 1393 r. Jedną z kaplic, obecnie zakrystię, dobudowano w 1504 r., a kilka lat później wzniesiono wieżę. Kaplica Chłapowskich powstała w 1627 r. Jednonawowe wnętrze przykrywa sklepienie gwiaździste z XV/XVI w. Do zabytkowego wnętrza kościoła należą: ołtarz boczny, późnorenesansowy obraz Adoracja Matki Boskiej przez św. Wojciecha i św. Stanisława z ok. 1620 r., ołtarz główny z 1892 r. ze zdobiącymi go rzeźbami św. Piotra i Pawła, a w nim kopia obrazu Tycjana Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny z tego samego okresu. Na uwagę zasługuje również przyścienny nagrobek Jerzego Jączyńskiego, zmarłego w 1597 r. podstarościego śremskiego;
- **zespół poklasztorny Franciszkanów w Śremie** powstał na przełomie XVII i XVIII w., składa się z kościoła pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny oraz dawnego klasztoru Franciszkanów. Barokowy kościół jest budynkiem trójnawowym, halowym, z węższym prostokątnym prezbiterium. Wnętrze przykrywa w nawie sklepienie żaglaste, w prezbiterium kolebkowe z lunetami i skromną późnorenesansową sztukaterią z XVII w. Zabudowania klasztorne złożone są z trzech skrzydeł kryjących kwadratowy wirydarz. Oś elewacji frontowej zdobi późnobarokowy portal. W krużganku znajduje się tablica poświęcona ojcu Hieronimowi Gruszeckiemu;
- **kościół p.w. św. Ducha w Śremie** jest drugim najstarszym kościołem w mieście. Postawiony został w 1614 r., a po przejęciu go przez protestantów przebudowany w 1840 r. Jest to budynek jednonawowy z niewydzielonym prezbiterium o dwuspadowym, jednokalenicowym dachu, murowany z cegły w układzie polskim. Od wschodu znajduje się kaplica, a od zachodu kruchta neogotycka. Wnętrze kościoła zachowało wiele elementów nawiązujących do dawnego zboru ewangelickiego z charakterystycznymi balkonami. Fasada ozdobiona jest czworokątnymi wieżyczkami oraz ostrołukowym szczytem;
- **zespół poklasztorny Klarysek w Śremie** obejmuje barokowy kościół św. Ignacego Loyoli oraz budynek poklasztorny pochodzących z XVIII w. W przeszłości na tym miejscu znajdowała się siedziba klasztoru Franciszkanów sprowadzonych do miasta w 1261 r., następnie od 1623 r. żeńskiego zakonu Klarysek oraz od 1855 r. zakonu Jezuitów. Obecnie znajduje się w nim Zakład Opiekuńczo – Lecznicy. Kościół p.w. św. Ignacego Loyoli to budynek trzynawowy, o korpusie trzyprzęsłowym i wyższym prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Znajduje się w nim chór muzyczny z wybruszoną częścią środkową i boczną;
- **Śremski Ratusz** jest jednym z najbardziej okazałych budynków w gminie. Wybudowany w 1838 r. nawiązuje do popularnego w XIX w. stylu „okrągłych łuków”, będącego mieszkanką renesansu i klasycyzmu. Bogata dekoracja architektoniczna nawiązuje do architektury baroku i rokoka. Jest to budynek 3-kondygnacyjny, na rzucie prostokąta, z dwoma skrajnymi ryzalitami oraz z zegarową wystawką z 1876 r., znajdującą się w środkowej fasadzie. Obecnie mieści siedzibę Urzędu Miejskiego i stanowi własność gminy Śrem;
- **wieża ciśnień w Śremie** to najbardziej charakterystyczny budynek w mieście. Powstała w 1909 r. wg projektu Ksawerego Geislera, mierzy 43,7 m. wysokości. Wcześniej w miejscu usytuowania wieży stał kościół p.w. św. Mikołaja, który był pierwszą świątynią w tym mieście. Stanowi własność gminy Śrem;

- **kościół p.w. św. Wojciecha w Dalewie** powstał na początku XIV w. i należy do najstarszych zabytków gminy. Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z 1367 r. Świątynia została przebudowana po pożarze w XVII w. Jest to budynek wczesnogotycki, jednonawowy, z nieco węższym prezbiterium, przykryty stropem, murowany z cegły w układzie polskim. W zakrystii znajduje się dwuprzęsłowe sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Okna usytuowane są w tynkowanych obramieniach, zamknięte łukami odcinkowymi, a dach zwieńczony wieżyczką z 1697 r. Na uwagę zasługuje bogate wnętrze kościoła. Zamurowane wnęki okien prezbiterium zdobią barokowe freski. Ambona pochodząca z późnego baroku ozdobiona jest malowanymi postaciami czterech ewangelistów. Na ścianie zewnętrznej znajduje się tablica poświęcona ks. Piotrowi Wawrzyniakowi. Ciekawy element architektury stanowi dzwonnica konstrukcji szkieletowej z 1878 r., w której znajdują się dwa dzwony: z 1868 i 1926 r.
- **drewniany kościół p.w. św. Michała Archaniola w Błociszewie** wzniesiony został w 1 poł. XVIII w. na miejscu wcześniejszego, pochodzącego z XV w. Posiada on konstrukcję szkieletową, na zewnątrz oszalowaną. Wewnątrz znajduje się nadwieszony chór muzyczny, wybruszony ku nawie. Okna zdobią neorenesansowe witraże z 1906 r., a małą wieżyczkę zegar pochodzący z 1847 r. Budynek posiada dwuspadowy dach kryty łupkiem;
- **drewniany kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Mórce** pochodzi z połowy XVII w., posiada konstrukcję szkieletową, wypełnioną gliną, jest oszalowany, jednonawowy, z węższym i nieco niższym prezbiterium. Łuk tęczyowy koszowy wsparty jest na kolumnach tokańskich, a ściany rozczłonkowane pilastrami podtrzymującymi belkowanie. Ołtarz główny jest drewniany, malowany, wczesnobarokowy z końca XVII w., a drzwi prezbiterium do zakrystii żelazne z listwową kratownicą z XVII w. Do najstarszych części kościoła należy nawa z wielobocznie zamkniętym chórem oraz zakrystia, w której znajduje się sklepienie kolebkowe z lunetami ozdobione rozetkami i główkami aniołków. Wnętrze kościoła prezentuje wystrój barokowy. Przy kościele znajduje się brama – dzwonnica z XIX w. z dwoma dzwonami z 1612 r.;
- **pałac Kęszyckich w Błociszewie** – zbudowany w 1891 r. z inicjatywy Jana Nepomucena i Florentyny z Chłapowskich Kęszyckich. Łączy w sobie elementy staropolskiego dworu z motywami zaczerpniętymi z architektury francuskiej. Jest to jeden z najpiękniejszych pałaców znajdujących się w gminie Śrem. Budynek nakryty dachem mansardowym z lukarnami zdobi elewacja z bogatą dekoracją architektoniczną, która nawiązuje do architektury baroku i rokoka. Przy elewacjach bocznych wprowadzono parterowe aneksy przykryte płaskimi dachami będącymi jednocześnie tarasami. Główne wejście poprzedzone zostało czterokolumnowym portykiem z tarasem w kondygnacji piętra ryzalitu. Wnętrza reprezentacyjne zajmowały środkową i zachodnią część parteru, a na apartamenty prywatne właścicieli przewidziano pomieszczenia we wschodniej części pałacu;
- **budynek dawnego Starostwa** przy ul. Adama Mickiewicza 17 w Śremie zaprojektowany został przez architekta Paula Pitta i powstał w latach 1911- 1913. Jest budowlą na rzucie zbliżonym do litery „L”, murowaną, podpiwniczoną, dwukondygnacyjną, z wysokimi wielopłociowymi dachami z niską wieżą nakrytą hełmem w części głównej. Rozbudowana bryła składa się z korpusu głównego zryzalitowanego w narożach dwóch elewacji oraz wąskiego skrzydła przylegającego do elewacji tylnej. Ryzalitu wieńczą bogate szczyty z trójkątnymi frontonami i dekoracją o motywach renesansowych. Przesunięty z osi fasady główny kamienny portal nawiązuje do form renesansu. Układ wnętrz skupiony został wokół sieni o bogatej dekoracji sztukatorskiej, obszernego hallu z ozdobną posadzką ceramiczną oraz klatką schodową doświetloną oknami witrażowymi. Trójbiegowe łamane schody o żeliwnej balustradzie prowadzą do kondygnacji poddasza. W budynku zastosowane zostały formy architektury historyzującej, nawiązującej do renesansu północnego. Obecnie mieści się w nim Starostwo Powiatowe;
- **gmach dawnego gimnazjum w Śremie wraz z salą gimnastyczną** przy ul. Poznańskiej 11 to jedna z najstarszych szkół w Wielkopolsce. Jej absolwentami byli m.in. ks. Piotr Wawrzyniak, prof. Heliodor Święcicki, prof. Antoni Kalina oraz Teodor Jeske – Choiński. Obecnie mieści się tam Zespół Szkół Ogólnokształcących. Budynek szkoły powstał w 1869 r. i założony jest na rzucie prostokąta z przylegającym prostopadłe od północy do środkowej części elewacji tylnej wydłużonym skrzydłem. Dwu i trójkondygnacyjną bryłę pokrywają niskie, czterospadowe dachy. Elewacja budynku pozostawiona w nieotynkowanej cegle, przepruta zamkniętymi półkoliście w głównej bryle prostokątnymi otworami okiennymi o regularnym układzie osiowym, nawiązuje do popularnych w XIX w. wzorów zaczerpniętych z kultury romańskiej. We wnętrzu zachowany jest pierwotny układ

pomieszczeń, reprezentacyjna klatka schodowa oraz stolarka drzwiowa. Sala gimnastyczna wybudowana została w 1882 r. w podobnej stylistyce architektonicznej. Przed szkołą znajduje się głąz narzutowy z tablicą upamiętniającą stacjonowanie w tym budynku w 1939 r. sztabu Wielkopolskiej Brygady Kawalerii. Zespół budynków jest interesującym przykładem budowli użyteczności publicznej, charakterystycznych dla epoki i regionu, wzniesionych z zastosowaniem form architektury i dekoracji odwołujących się do epoki średniowiecza i renesansu;

- **zespół pałacowy w Psarskim** tworzy wybudowany ok. 1867 r. w stylu neogotyckim przez Antoniego Raczyńskiego pałac, który odwołuje się do wzorów angielskich oraz powstały w XIX wieku park. Charakterystycznym elementem budynku jest wysoka wieża ozdobiona krenelażem wraz z przylegającym do niej ośmiobocznym aneksem ogrodu zimowego. Asymetryczna elewacja frontowa zwrócona jest ku zachodowi z trójosiowym ryzalitem. W jego części środkowej, zaakcentowanej wieżyczkami, umieszczona została prostokątna płycina z dwoma tarczami herbowymi. Najbogatsze formy uzyskała jednak dekoracja architektoniczna elewacji północnej, powstała w czasie przebudowy ok. 1900 r., od kiedy elewacja ta zaczęła pełnić funkcję frontowej. Otwory okienne i drzwiowe zdobi dekoracja maswerkowa, a nadokienniki w formie oślego grzbietu ozdobione zostały rozetami i tarczami herbowymi. W północnej części obiektu zachowały się okazałe kamienne schody z neogotycką balustradą dekorowaną motywem maswerku. W zespole pałacowym mieści się obecnie Dom Pomocy Społecznej.

Park o układzie krajobrazowym założony został w XIX w. Jego powierzchnia wynosi 6,2313 ha, a elementem wyróżniającym są: dęby szypułkowe o obwodzie do 610 cm, lipy drobnolistne, graby, tulipanowiec amerykański oraz cis ukształtowany w formie altany. Obecny układ parku, większość zadrzewienia, niektóre elementy sztuki ogrodniczej, dróżki i ścieżki pochodzą sprzed stu lat. Pewne elementy zostały przekształcone przez Grodzickich, Szoldrskich, a ostatnio przez dyrekcję Domu Pomocy Społecznej. Najistotniejszą zmianą jest powiększenie parku kosztem dawnych ogrodów od strony północnej i wschodniej. Park pełni rolę rekreacyjną dla podopiecznych Domu Pomocy Społecznej oraz dla osób ich odwiedzających;

- **budynek lazaretu przy ul. Farnej 16 w Śremie wraz z przylegającą od strony południowo – zachodniej kaplicą przyszpitalną** powstał w latach 1861-1862. W latach 1927-1933 nastąpiła rozbudowa obiektu o dodatkowe parterowe skrzydło w południowo – wschodniej elewacji bocznej. Dawny lazaret jest budynkiem założonym na planie prostokąta z nieznacznie ryzalitowaną częścią elewacji frontowej, zwieńczoną trójkątnym naczółkiem z półkolistym oknem. Na osi pseudoryzalitu znajduje się główne wejście. Od strony południowo – zachodniej przylega kaplica z łącznikiem, wysunięte znacznie przed lico elewacji ryzalitu. Budynek posiada zwartą trzykondygnacyjną bryłę, tynkowane elewacje z zachowaną skromną dekoracją architektoniczną w formie gzymsu podokapowego z konsolkami. W elewacji frontowej kaplicy, w kondygnacji piętra, znajduje się półkoliście zwieńczona wnęka z figurą św. Józefa z Dzieciątkiem. Budynek dawnego lazaretu z kaplicą prezentuje formy architektury charakterystyczne dla epoki historyzmu z elewacjami nawiązującymi do klasycyzmu. Obecnie mieści się tam Dom Pomocy Społecznej;
- **cmentarze** stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego. Na terenie gminy Śrem jest 12 cmentarzy, z czego 8 to cmentarze rzymskokatolickie, a 4 - cmentarze ewangelickie. Do rejestru zabytków wpisany został cmentarz przy kościele p.w. NMP Wniebowziętej w Śremie oraz cmentarz parafialny przy ul. Cmentarnej w Śremie;
- **parki podworskie** to obiekty kulturowo – przyrodnicze zasługujące na szczególną uwagę. Poza ekspozycją ciekawych elementów przyrody stanowią niezwykłą oprawę dla zlokalizowanych w ich obrębie zabytkowych obiektów. W gminie Śrem znajduje się 13 parków podworskich i wszystkie objęte zostały ochroną konserwatorską. Najlepiej utrzymane na tym terenie i najbardziej wartościowe z punktu widzenia przyrodniczego są parki w: Błociszewie, Krzyżanowie, Łęgu i Mechlinie.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy

Dokonano oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa kulturowego.

Na terenie gminy Śrem znajdują się następujące typy obiektów zabytkowych:

- układ urbanistyczny i układy ruralistyczne,
- zabudowa mieszkalna,
- obiekty: sakralne, użyteczności publicznej, przemysłowe i gospodarcze,
- pałace i dwory,
- zespoły folwarczne,
- budownictwo wiejskie w zagrodach,
- parki,
- cmentarze,
- stanowiska archeologiczne.

Spośród 74 zabytków, podlegających analizie zachowania na podstawie wykonanych kart przeglądowych,

w stanie bardzo dobrym znajduje się 10,8%,

dobrym – 50,0%,

dostatecznym – 21,6%

złym – 16,2%,

bardzo złym – 1,4%.

Najcenniejszy zabytek w mieście – późnogotycki kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP – jest w dobrym stanie technicznym. Pozostałe obiekty sakralne znajdują się w remoncie. Jako bardzo dobry można także ocenić stan zachowania budynków użyteczności publicznej.

Na terenie wiejskim jednym z cenniejszych zabytków jest założenie rezydencjonalne w Błociszewie, które znajduje się w zadowalającym stanie. Natomiast do najstarszych obiektów wpisanych do rejestru zaliczyć należy kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha w Dalewie, który zachowany jest również w bardzo dobrym stanie.

Obiektami wymagającymi pilnie wykonania prac remontowych są:

- dom mieszkalny położony w Śremie przy ul. Kościuszki 2 – konieczne odnowienie elewacji, osuszenie murów obwodowych, naprawa więźby dachowej z przełożeniem pokrycia dachowego oraz zabezpieczenie środkami owadobójczymi,
- dwór w Dobczynie – konieczne przeprowadzenie prac zabezpieczających i remontowych oraz uporządkowania parku,
- pałac w Łęgu – o częściowo uszkodzonej konstrukcji murów i konstrukcji więźby dachowej, należy prawidłowo wykonać remont kapitalny i rewaloryzację obiektu wraz z parkiem,

W przypadku obiektów zabytkowych o dobrym lub zadowalającym stanie zachowania wymagane jest wykonywanie bieżących remontów i napraw, a parki często wymagają regularnych prac porządkowo – sanitarnych i rewaloryzacyjnych (przywrócenia ich dawnych układów kompozycyjnych).

Na terenie gminy znajdują się 3 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, którymi są: grodzisko w Mórce, cmentarzysko w Psarskim oraz grodzisko w Śremie, których stan zachowania ocenia się

jako bardzo dobry lub dobry. Zagrożenie stanowią przede wszystkim nielegalne poszukiwania z użyciem wykrywacza metali.

Wpisem do rejestru objęto nieliczne zabytki ruchome. Są nimi:

- 24 obiekty zabytkowe wchodzące w skład wyposażenia i wystroju kościoła filialnego (pofranciszkańskiego),
- 50 obiektów wyposażenia i wystroju kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Śremie,
- rzeźba Madonny z dzieciątkiem zlokalizowana w narożniku śremskiego rynku,
- kolekcja zabytków należąca do Ludwika Sałacińskiego (trzon kolekcji śremskiego Muzeum Regionalnego),
- 30 zabytków wyposażenia i wystroju kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha w Dalewie.

Wymienione wyżej zabytki są generalnie utrzymane w dobrym stanie.

Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wytypował obiekty wymagające założenia instalacji przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej. Wśród nich znalazły się: kościoły parafialny w Błociszewie, Dalewie, Mórce, Śremie: p.w. Wniebowzięcia NMP, p.w. Św. Ducha, filialny w zespole klasztornym franciszkanów i dawny klasztorny w zespole klarysek.

Istotnym zagrożeniem dla zabytków archeologicznych są takie inwestycje w gminie jak: inwestycje przemysłowe, mieszkaniowe, budowa dróg, obwodnic, likwidacja linii kolejowych, likwidacja żwirowni, kopalni kruszywa, planowanie zalesienia, melioracje, regulacje cieków wodnych i budowa zbiorników retencyjnych.

7. Założenia programowe – priorytety, kierunki działań i zadania programu opieki

Priorytet I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Kierunek działań: zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w oparciu o plan remontów), opracowanie i aktualizacja planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych na okres programu, podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością/współwłasnością gminy, adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji, rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym obszarów nieczynnych cmentarzy), dofinansowywanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków niebędących własnością gminy w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej, ewidencjonowanie zabytków ruchomych – gminna ewidencja zabytków, systematyczne kontrole stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych.

Kierunek działań: podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.

Zadania:

Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych, opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego miasta, iluminacja najcenniejszych zabytków gminy.

Kierunek działań: podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zadania:

Współpraca z urzędem pracy i aresztem w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną zabytków, wspieranie rozwoju muzeum regionalnego, izb pamięci itp.

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Kierunek działań: zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadania:

Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie dla obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi i miasta o wartościach kulturowych.

Kierunek działań: rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Zadania:

Okresowa analiza możliwości wpisania do rejestru zabytków nowych cennych obiektów zabytkowych.

Kierunek działań: ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich.

Zadania:

Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy, wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości mieszkańców.

Kierunek działań: szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zadania:

Udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy (e-ewidencja zabytków) również z wykorzystaniem systemu GIS, opracowanie mapy zabytków gminy, ułatwiającej turystom dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.

Kierunek działań: edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.

Zadania:

Zapewnienie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego dla pracowników gminy realizujących zadania w tym obszarze, organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych, inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa, wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy, popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo, organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, edukowanie właścicieli i zarządców wspólnot mieszkaniowych, mających

na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel.

Kierunek działań: specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.

Zadania:

Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych).

Kierunek działań: promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

Zadania:

Promowanie szlaków i ścieżek turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego, tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej, wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny *Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Śrem na lata 2012-2015* jest samorząd gminy Śrem. Realizacja założeń *Programu* odbywać się będzie poprzez zespół działań gminy w celu osiągnięcia założeń określonych w programie. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty - które mają do czynienia z obiektami i przestrzenią zabytkową – w taki sposób, ażeby spowodować w nich zachowania prowadzące do realizacji zamierzonych celów. Głównym odbiorcą programu jest społeczność gminy Śrem, która bezpośrednio odczuje efekty jego realizacji.

Dostępne instrumentarium służące realizacji niniejszego *Programu* wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych i instrumentów prawno-ekonomicznych.

W realizacji gminnego *Programu* o wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów:

1. Instrumenty prawne;
2. Instrumenty koordynacji;
3. Instrumenty finansowe;
4. Instrumenty społeczne;
5. Instrumenty kontrolne.

8.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą między innymi:

- dokumenty wydane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- dokumenty wynikające z przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych,
- wynikające z programów określających politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

8.2. Instrumenty koordynacji

Do instrumentów koordynacji należą między innymi:

- *Strategia Rozwoju gminy,*
- *Program ochrony środowiska gminy,*
- programy prac konserwatorskich dla poszczególnych obiektów lub zespołów,
- umowy i porozumienia,
- współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
- współpraca ze związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

8.3. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą między innymi:

- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania,
- nagrody,
- zbiórki publiczne,
- programy operacyjne.

8.4. Instrumenty społeczne

Do instrumentów społecznych należą między innymi:

- edukacja kulturowa,
- promocja,
- informacja,
- współpraca,
- współdziałanie z podmiotami życia społecznego, w tym z organizacjami pozarządowymi i związkami wyznaniowymi,
- wzbogacona oferta miejsc pracy i innych działań prowadzących do przeciwdziałania bezrobociu.

8.5. Instrumenty kontrolne

Do instrumentów kontrolnych należą między innymi:

- stała aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki majątkiem komunalnym, infrastruktury technicznej (w tym drogowej), stanu zagospodarowania przestrzennego, stanu zachowania obiektów zabytkowych (w ramach ewidencji zabytków), poziomu bezrobocia, monitoring stanu środowiska kulturowego.

Wprowadzenie w życie poszczególnych rodzajów instrumentów zobowiązuje zarówno władze gminy, jak i społeczność lokalną do wzmożenia inicjatyw i podjęcia konkretnych działań w różnych sferach takich jak:

- pozyskanie społecznej akceptacji dla działań związanych z ochroną środowiska kulturowego;
- wykorzystanie wszelkich, dopuszczonych prawem i polityką państwa przepisów, dla efektywnego przygotowania polityki i programów ochrony środowiska kulturowego;
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi samorządami w celu tworzenia wspólnej subregionalnej polityki ochrony środowiska kulturowego;
- sporządzenie analiz i ocen skutków wpływu planowanych działań inwestycyjnych na środowisko kulturowe gminy;
- wykorzystanie regionalnych programów dotyczących ochrony środowiska kulturowego województwa wielkopolskiego dla realizacji *Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Śrem*;
- tworzenie opracowań planistycznych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb środowiska kulturowego;
- pozyskiwanie z wszelkich dostępnych źródeł środków finansowych dla realizacji *Programu*;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami;
- koordynacja działań prowadzonych w stosunku do środowiska kulturowego na terenie gminy;
- prowadzenie systematycznego monitoringu zmian w stanie środowiska kulturowego;
- efektywne zarządzanie *Programem*.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

W myśl art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami burmistrz zobowiązany jest do sporządzenia, co 2 lata, sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie przedstawiane jest następnie radzie gminy.

W celu prawidłowej oceny realizacji programu należy prowadzić monitoring wybranych kryteriów i wskaźników działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów określonych w niniejszym Programie. Owe kryteria i wskaźniki pozwolą stwierdzić czy dane zadanie zostało zrealizowane, a także określić poziom efektywności jego wykonania.

Przedstawione poniżej wskaźniki pozwolą ocenić stopień realizacji *Programu*, pod kątem wyznaczonych w nim zadań:

- udział wydatków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w wydatkach budżetowych gminy (%),
- wielkość wydatków na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (tys. zł/rok),
- wielkość wydatków na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych niebędących własnością gminy (tys. zł/rok),
- liczba obiektów zabytkowych, które zostały zrewaloryzowane przy udziale środków pochodzących z gminnego budżetu (liczba/rok),
- wielkość pozyskanych środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością lub współwłasnością gminy (tys. zł/rok),
- powierzchnia zrewaloryzowanych zespołów zabytkowej zieleni (ha/rok),

- liczba przeprowadzonych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych,
- powierzchnia obszarów o wysokich walorach krajobrazowo– kulturowych, dla których sporządzono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- liczba osób korzystających z instytucji kultury, w tym zwiedzających muzeum (liczba /rok),
- liczba utworzonych szlaków rowerowych (liczba/rok).

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Realizacja każdego programu wymaga zapewnienia dysponowania określonymi zasobami, w szczególności finansowymi. Zasadniczym źródłem finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami będą środki pozostające w dyspozycji budżetu gminy i innych właścicieli oraz użytkowników obiektów zabytkowych. W gminie Śrem możliwości angażowania środków publicznych pochodzących z budżetu gminy w przedsięwzięcia z zakresu ochrony zabytków zostały uregulowane po raz pierwszy w roku 2005. Obecnie (stan na 31.12.2011) obowiązującą regulacją w tym obszarze jest uchwała Rady Miejskiej w Śremie Nr 117/XV/2007 z dnia 27 września 2007 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Uwagę trzeba zwrócić przy tej okazji, że aktualnie obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pozwala wspierać działania wobec zabytków znajdujących się w rejestrze konserwatora zabytków, natomiast już nie tych, które umieszczone są w gminnej ewidencji zabytków. Stąd też ważne jest, aby w przypadku obiektów zabytkowych służby odpowiedzialne za sprawowanie opieki nad nimi, podejmowały okresowe przeglądy i na ich podstawie występowały do służb konserwatorskich o wpisy obiektów do rejestru zabytków, tworząc w ten sposób ich właścicielom i użytkownikom możliwości pozyskiwania środków na ich zachowanie we właściwym stanie.

Poniżej informacyjnie przedstawiono możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami ze środków spoza budżetu gminy. W obecnych uwarunkowaniach są to przede wszystkim:

- środki publiczne (np. budżet państwa, budżety pozostałych samorządów terytorialnych – powiatu i województwa, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- środki prywatne (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

Krajowym programem, który wspiera inicjatywy kulturalne jest **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013** (strona internetowa: www.mk.gov.pl). Wśród różnorodnych programów operacyjnych znajdują się dwa, wspierające finansowo programy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

- program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych”,
- program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Celem programu **Rozwój inicjatyw lokalnych** jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, stwarzanie warunków do rozwoju twórczości oraz pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych. W ramach programu wspierane są wszystkie niskobudżetowe zadania z zakresu:

- upowszechniania kultury,
- edukacji kulturalnej,
- promocji twórczości,
- ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego,
- inwestycji oraz zakupu wyposażenia.

Uprawnionymi wnioskodawcami mogą być:

- państwowe i samorządowe instytucje kultury i instytucje filmowe,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne,
- organizacje pozarządowe dla których prowadzenie działalności kulturalnej jest podstawowym celem statutowym,
- kościoły (parafie i związki wyznaniowe),
- przedsiębiorcy działający w sferze kultury,
- archiwa państwowe.

Celem programu ***Dziedzictwo kulturowe*** jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Do celów szczegółowych programu należą:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, w tym również archeologicznego,
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na inne cele aniżeli kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego,
- udostępnienie zabytków na cele publiczne,
- wyrównanie dostępu do dóbr i usług kultury poprzez udostępnienie w Internecie dorobku kulturowego i naukowego.

Cele programu realizowane są przez sześć priorytetów:

Priorytet 1 – Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych.

Priorytet 2 – Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych.

Priorytet 3 – Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju.

Priorytet 4 – Ochrona zabytków archeologicznych.

Priorytet 5 – Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego.

Priorytet 6 – Ochrona zabytkowych cmentarzy.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- rewitalizacja historycznych obszarów miejskich,
- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi,
- rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych, w tym fortyfikacji oraz budowli obronnych, parków i ogrodów,

- rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego,
- rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich,
- rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja i ochrona miejsc pamięci i martyrologii,
- prowadzenie badań archeologicznych i zabezpieczanie zabytków archeologicznych,
- konserwacja zabytków ruchomych (nie wchodzących w skład zasobów muzealnych); w tym w szczególności wystroju i historycznego wyposażenia kościołów w kraju i za granicą,
- dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja),
- zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem za granicę zabytków nieruchomych i ruchomych,
- ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego,
- rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich znajdujących się poza granicami kraju.

Uprawnieni wnioskodawcy:

- jednostki samorządu terytorialnego, realizujące zadania na własną rzecz lub na rzecz instytucji nie będących instytucjami kultury,
- organizacje pozarządowe, za wyjątkiem działających w sferze kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- prywatni właściciele lub posiadacze zabytków,
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą,
- państwowe instytucje kultury realizujące wybrane zadania.

Środki finansowe na dany rok pozostające w dyspozycji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych na podstawie wniosków złożonych przez posiadaczy lub użytkowników zabytków; wg wzoru stanowiącego załącznik nr 2 określony w § 4 ust. 2. pkt. 2. Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2005 r. Nr 112, poz. 940). Nabór wniosków zgodnie z par. 3 ust. 1 pkt. 2 odbywa się do 28 lutego danego roku kalendarzowego, w którym ma zostać udzielona dotacja celowa na prace planowane.

Natomiast nabór wniosków, wg których dotacja ma być udzielona tytułem dofinansowania prac przeprowadzonych w ciągu 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku odbywa się do 30 czerwca danego roku.

Określone zostały następujące kryteria wyboru wniosków o udzielenie dotacji celowych:

- Poprawność formalna wniosków i załączników,
- Walory artystyczne, historyczne i naukowe zabytku np. udział znanego artysty, unikatowy charakter dzieła, znaczenie zabytku na tle lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- Czas powstania zabytku tj. przyznawanie pierwszeństwa obiektom najstarszym,
- Stan zachowania zabytku tj. przyjęcie w ramach priorytetów zachowanie zabytków narażonych na całkowite zniszczenie; konieczność podjęcia prac interwencyjnych w celu uratowania zabytku przed dalszym niszczeniem,

- Celowość realizacji zadania tj. kontynuacja podjętych w ubiegłych latach przez wnioskodawcę prac, przyznanie środków umożliwiających ich zakończenie,
- Wysokość zadeklarowanego udziału własnego wnioskodawcy w kosztach przedsięwzięcia.

Odrzucone zostają wnioski z zawyżoną wyceną prac konserwatorskich.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą nr XXIX/409/08 z dnia 1 grudnia 2008 roku określił zasady udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na obszarze województwa wielkopolskiego. Z budżetu województwa wielkopolskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace lub roboty budowlane przy zabytku dostępnym publicznie, posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe.

Dotacje celowe udzielane są na prace konserwatorskie obiektów ruchomych i nieruchomych, posiadających istotne znaczenie, jako dobro kultury. O dotację może ubiegać się każdy podmiot będący właścicielem lub posiadaczem zabytku, jeżeli posiadanie oparte jest o tytuł prawny do zabytku wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i prac budowlanych przy zabytkach, które wnioskodawca zamierza wykonać w roku złożenia wniosku, na podstawie zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zakres prac i robót budowlanych przy zabytku, których nakłady konieczne może finansować dotacja:

- sporządzanie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących oryginalnych elementów zabytkowych układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonywania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja z budżetu Województwa Wielkopolskiego na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku w danym roku może być udzielona w wysokości do 70 % ogółu nakładów na te prace lub roboty. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku – dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Łączna kwota dotacji udzielonych ze środków publicznych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauracyjnych lub robót budowlanych przy zabytku, nie może przekroczyć wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013 (WRPO) zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia na lata 2007 – 2013 wspierającymi wzrost gospodarczy i zatrudnienie (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nim celów przy wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Mając na uwadze założenia NSRO oraz wyniki diagnozy społeczno – gospodarczej regionu określono cel główny WRPO – wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia.

Cel ten będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

- poprawa warunków inwestowania,
- wzrost aktywności zawodowej mieszkańców,
- wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 zawiera następujące priorytety:

Priorytet I - Konkurencyjność przedsiębiorstw

Priorytet II - Infrastruktura komunikacyjna

Priorytet III - Środowisko przyrodnicze

Priorytet IV - Rewitalizacja obszarów problemowych

Priorytet V - Infrastruktura dla kapitału ludzkiego

Priorytet VI - Turystyka i środowisko kulturowe

Celem głównym Priorytetu jest wykorzystanie środowiska przyrodniczego i kulturowego dla zwiększenia atrakcyjności regionu.

Cel główny osiągany będzie poprzez następujące cele szczegółowe:

- wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu,
- wzrost udziału kultury w życiu mieszkańców.

W ramach priorytetu wyszczególniono następujące działania:

6.1 Turystyka

6.2 Rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Priorytet VII - Pomoc techniczna

Informacja: www.wrpo.wielkopolski.pl

Głównym celem *Programu Operacyjnego – Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013* jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

W ramach programu realizowanych będzie **15 priorytetów**:

Priorytet I - Gospodarka wodno-ściekowa

Priorytet II - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Priorytet III - Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Priorytet IV - Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Priorytet V - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Priorytet VI - Drogowa i lotnicza sieć TEN-T

Priorytet VII - Transport przyjazny środowisku

Priorytet VIII - Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Priorytet IX - Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna

Priorytet X - Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii

Priorytet XI - Kultura i dziedzictwo kulturowe.

Osiągnięcie celów szczegółowych tego priorytetu związane jest z realizacją projektów charakterze ponadregionalnym ochrony dziedzictwa kulturowego oraz budowy, rozbudowy i przebudowy infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.

W ramach priorytetu wyszczególniono następujące działania:

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym

Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego

Priorytet XII - Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

Priorytet XIII - Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Priorytet XIV - Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Priorytet XV - Pomoc techniczna - Fundusz Spójności

Informacja: www.funduszestrukturalne.gov.pl

JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment In City Area) to instrument wspierania inwestycji w zakresie zrównoważonego rozwoju na obszarach miejskich. JESSICA jest narzędziem opcjonalnym, tzn. jego uruchomienie nie jest obligatoryjne, ale zależy od decyzji instytucji zarządzającej RPO. Ponadto JESSICA to innowacyjny i bardziej skuteczny sposób wykorzystania Funduszy Strukturalnych przez użycie zwrotnych instrumentów finansowych, lepiej stymulujących proces realizacji projektu.

Celem wprowadzenia instrumentu JESSICA jest rozwiązanie problemu finansowania projektów służących rewitalizacji i rozwojowi miast poprzez połączenie środków publicznych i prywatnych w ramach wspólnego Funduszu Rozwoju Miejskiego (Urban Development Fund). Samorząd, decydując się na partnerstwo publiczno – prywatne w ramach instrumentu Jessica tworzy Fundusz Inwestycji Miejskich, umieszczając w nim środki własne przeznaczone na realizację projektów z funduszy strukturalnych, a jednocześnie zawierając umowy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym oraz innymi międzynarodowymi instytucjami finansującymi (banki, inwestorzy prywatni), które partycypować będą w Funduszu poprzez kapitał własny, pożyczki i poręczenia.

Środki z Funduszu przeznaczone będą na finansowanie inwestycji miejskich umożliwiając jednoczesną realizację wielu projektów i przyczyniając się do wsparcia zrównoważonego rozwoju miasta. Środki z Funduszu będą miały również charakter odnawialny, co oznacza, że będą mogły być angażowane w finansowanie projektów wielokrotnie, zwiększając tym samym efektywność wykorzystania funduszy strukturalnych w regionach.

Informacje: www.mrr.gov.pl

Ponadto programem wspierającym projekty rewitalizacyjne jest *Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego*. Jako jeden z obszarów priorytetowych dla finansowania projektów wymienia on ochronę kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny, i odnowa miast.

Celem priorytetu jest zachowanie i odbudowa europejskiego dziedzictwa kulturowego wraz z otoczeniem oraz wykreowanie narodowych produktów turystyki kulturowej w historycznych miastach.

Aneksy wymieniają następujące projekty:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja modernizacja i adaptacja historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem,
- rewitalizacja historycznych obszarów miejskich,
- rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja fortyfikacji,
- rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja budowli obronnych,
- rewitalizacja obiektów przemysłowych,
- renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii,
- budowa i rozbudowa publicznych instytucji kultury,
- budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury kulturowej,
- kompleksowe programy konserwacji zbiorów zabytków ruchomych oraz konserwacja i digitalizacja zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów,
- tworzenie systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki.

O środki ubiegać się mogą: Ministerstwo Kultury, jednostki samorządu terytorialnego, związki i porozumienia jednostek samorządu, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, kościoły, związki wyznaniowe).

Informacje: www.mk.gov.pl/ oraz www.mgip.gov.pl/

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań w zakresie ochrony zabytków

Właściciele bądź użytkownicy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o udzielenie dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych z budżetu gminy. Zasady, tryb i zakres oraz sposób rozliczenia dotacji reguluje uchwała nr 117/XV/07 Rady Miejskiej w Śremie z dnia 27 września 2007 r.

Wielkość przyznanych środków jest uzależniona od wysokości ustalonego budżetu.

W kolejnych latach gmina Śrem planuje kontynuację remontu ratusza, który ma obejmować prace przy elewacji tylnej i bocznej budynku oraz dachu.

Planowane są również prace modernizacyjne wewnątrz wieży ciśnień, która znajduje się przy ul. Mickiewicza w Śremie. Po uzyskaniu uzgodnienia od Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków, zostanie zrealizowany projekt umiejscowienia wewnątrz wieży ciśnień ścianki wspinaczkowej.

Wymienione prace przy zabytkach będących własnością gminy, będą realizowane zarówno ze środków własnych jak i zewnętrznych.

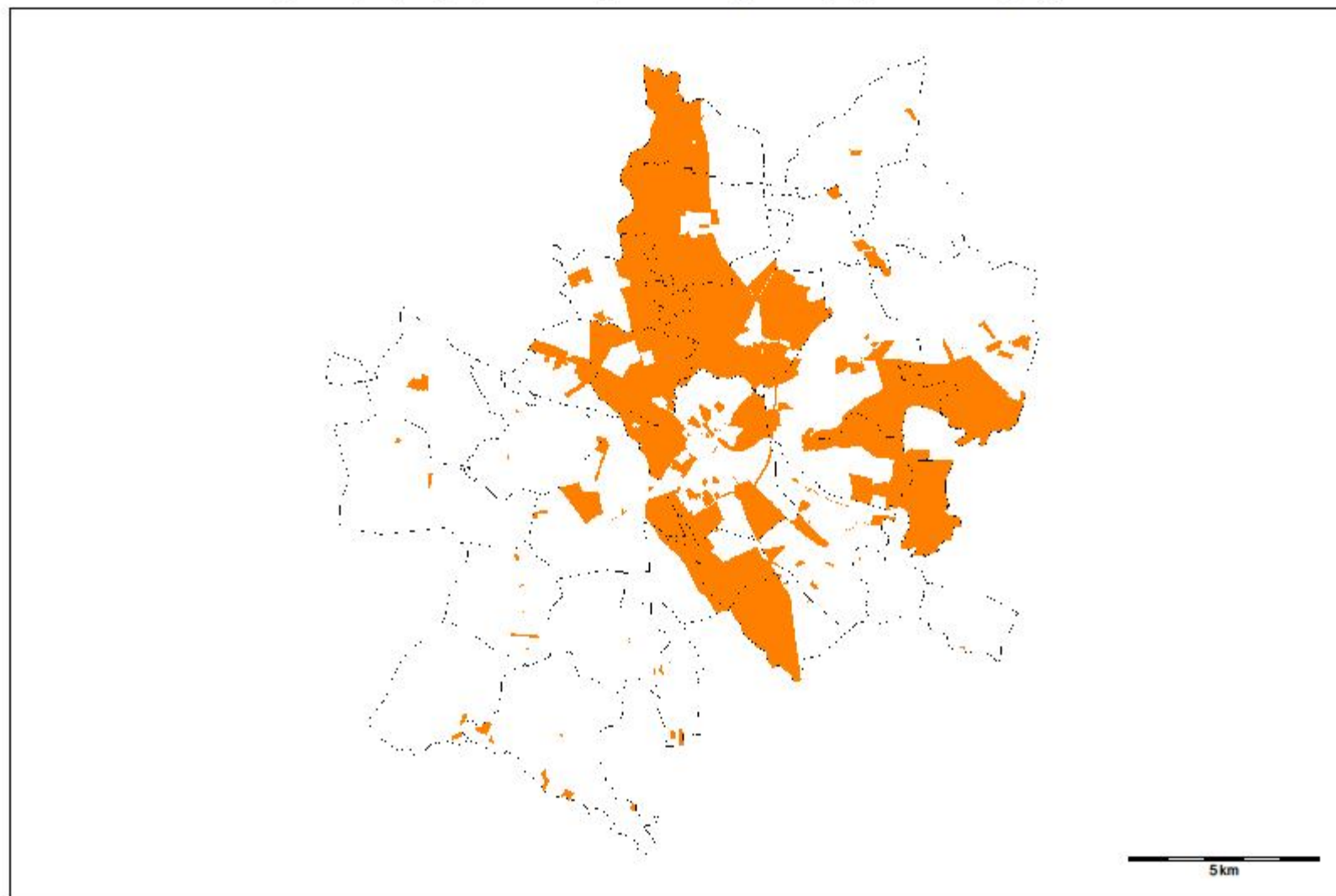
W czasie trwania prac nad zrealizowaniem programu opieki nad zabytkami wysłano ankiety do właścicieli zabytków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Śrem z zapytaniem czy planują w okresie najbliższych 4 lat tj. 2012-2015 przeprowadzić prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku. Z odesłanych ankiet wynika, że tylko 10 właścicieli/posiadaczy zgłosiło chęć rozpoczęcia takich prac i w większości były to jednostki organizacyjne.

Tab. 2 Wykaz udzielonych dotacji z budżetu gminy w okresie ostatnich 3 lat.

L.p.	podmiot któremu przekazano dotację	wskazanie zabytku z uwzględnieniem miejsca jego położenia lub przechowywania	zakres prac, na które udzielono dotacje	rok udzielenia dotacji	wysokość przekazanej dotacji
1.	Kurkowe Bractwo Strzeleckie	zespół budynków bractwa kurkowego tj. kręgielnia świetlica i budynek administracyjny	docieplenie i renowacja ściany nad dachem budynku niższego, renowacja dachu	2011	50 000 zł
2.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. N.M.P. Wniebowziętą w Mórce	budynek kościoła drewnianego w Mórce ul. Spokojna 3	odeskowanie ścian zewnętrznych budynku kościoła	2011	50 000 zł
3.	Parafia Rzymsko-Katolicka NMP Wniebowziętej w Śremie	budynek kościoła farnego p.w. NMP Wniebowziętej w Śremie	prace konserwatorskie obejmujące konserwację i restaurację zabytkowych polichromii prezbiterium	2010	160 000 zł
4.	Kurkowe Bractwo Strzeleckie	zespół budynków bractwa kurkowego tj. kręgielnia świetlica i budynek administracyjny	restauracja ściany zewnętrznej budynku siedziby bractwa	2010	50 000 zł
5.	Parafia Rzymskokatolicka pw. NMP Wniebowziętej w Mórce	budynek kościoła drewnianego w Mórce ul. Spokojna 3	wzmocnienie ław fundamentowych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej murów i drenażu opaskowego, wykonanie przepór w ramach robót inwestycyjnych ściany północnej oraz wieży	2009	80 000 zł
6.	Kurkowe Bractwo Strzeleckie	zespół budynków bractwa kurkowego tj. kręgielnia świetlica i budynek administracyjny	wykonanie fundamentów przy elewacji zewnętrznej, wykonanie izolacji i ocieplenie oraz wymurowanie elewacji zewnętrznej z cegły starobrowarnej, wymiana okien i drzwi	2009	40 000 zł

12. Część graficzna

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie gminy Śrem

13. Aneksy

Aneks 1 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w gminie Śrem

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Rok wpisu
1.	Błociszewo	kostnica na cmentarzu kościelnym	828/A	1970
2.	Błociszewo	kościół p.w. św. Michała Archanioła	2415/A	1932
3	Błociszewo	zespół pałacowy pałac park	1436/A 829/A	1973 1970
4.	Dalewo	kościół p.w. św. Wojciecha	2377/A	1932
5.	Dobczyn	zespół dworski: dwór, park	2035/A	1985
6.	Góra	zespół dworski: dwór, park	842/A	1970
7.	Grzymisław	zespół dworski dwór, park	50/Wlkp/A	2001
8.	Kadzewo	zespół pałacowy i folwarczny: pałac, park folwark „małe podwórze” (dom mieszkalny, powozownia, stajnia)	1533/A 2607/A	1974 1996
9.	Krzyżanowo	zespół pałacowy: pałac, park	1717/A 1942/A	1975 1984
10.	Luciny	Park	2081/A	1986
11.	Łęg	zespół pałacowy: pałac, park	1913/A 2038/A	1983 1986
12.	Mechlin	park z ogrodem i podwórzem gospodarczym	195/Wlkp/A	1985, 2004
13.	Mórka	park dworski	1988/A	1985
14.	Mórka	kościół p.w. NMP Wniebowziętej	2424/A	1932
15.	Nochowo	zespół pałacowy: pałac, park	2345/A 1989/A	1995 1989
16.	Psarskie	zespół pałacowy: pałac, park	1362/A 1718/A	1972 1975
17.	Śrem	budynek dawnego starostwa, obecnie Starostwo Powiatowe w Śremie, ul. Mickiewicza 17	2588/A	1996
18.	Śrem	budynki Bractwa Kurkowego, ul. Zamenhofa 1 (kręgielnia – dawna strzelnica, świetlica, budynek administracyjny)	2243/A	1992

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Rok wpisu
19.	Śrem	kościół p.w. NMP Wniebowziętej	2427/A	1932
20.	Śrem	ogrodzenie kościoła p.w. NMP Wniebowziętej	586/A	1969
		cmentarz przykościelny	2242/A	1992
21.	Śrem	cmentarz parafialny ul. Cmentarna	2239/A	1992
22.	Śrem	zespół klasztorny Klarysek, ul. Mickiewicza: dawny kościół klasztorny p.w. św. Ignacego Loyoli, ob. kaplica szpitalna, klasztor, ob. szpital, pozostałości ogrodu klasztornego	878/A 879/A 856/Wlkp/A	1970 1970 2011
23.	Śrem	park „Wójtostwo”	2016/A	1985
24.	Śrem	dom, ul. Ks. Wawrzyniaka 2	880/A	1970
25.	Śrem	dom, ul. Kościuszki 2	2303/A	1994
26.	Śrem	dom, ul. Matuszewskiego 2	2309/A	1994
27.	Śrem	zespół budynków: mieszkalny, gospodarczy, ul. Marciniaka 2	2298/A	1994
28.	Śrem	kamienica z k. XIX w. ul. Kościuszki 10	2279/A	1993
29.	Śrem	zespół klasztorny Franciszkanów: kościół p.w. Narodzenia NMP, klasztor Franciszkanów, ogrodzenie z bramami	2428/A 582/A 582/A	1932 1969 1969
30.	Śrem	kościół p.w. św. Ducha	877/A	1970
31.	Śrem	ratusz, Pl. 20 Października	1018/A	1970
32.	Śrem	historyczne założenie urbanistyczne miasta	543/49/A 2254/A	1956 1992
33.	Śrem	wieża ciśnień	2002/A	1985
34.	Śrem	zespół fabryki odlewów żeliwnych ul. Kolejowa / Kilińskiego	2352/A	1995
35.	Śrem	zespół koszarowy przy ul. Sikorskiego (koszary I, koszary II, 3 budynki zaplecza, ujeżdżalnia, internat przy ul. Kilińskiego, 3 wille oficerskie)	2302/A	1994
36.	Śrem	lazaret z kaplicą, ul. Farna 16	55/Wlkp/A	2001
37.	Śrem	wikariat, ul. Farna 18	56/Wlkp/A	2001
38.	Śrem	gimnazjum śremskie (ZSO), sala gimnastyczna, ul. Poznańska 11	2619/A	1997
39.	Śrem	budynek stacji pomp i filtrów, ul. Franciszkańska 14	785/Wlkp/A	2010
40.	Śrem	Bank Ludowy, obecnie Spółdzielczy Bank Ludowy im. Ks. P. Wawrzyniaka przy ul. Ks. P. Wawrzyniaka 3	782/Wlkp/A	2011

Aneks nr 2 Gminna ewidencja zabytków - Rejestr obiektów zabytkowych w gminie Śrem

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
1.	Binkowo	Binkowo	kapliczka przydrożna	
2.	Binkowo	Binkowo 17	dom mieszkalny	
3.	Binkowo	Binkowo 19	dom mieszkalny	
4.	Binkowo	Binkowo 20	dom mieszkalny	
5.	Binkowo	Binkowo 31	dom mieszkalny	
6.	Binkowo	Binkowo 33	dom mieszkalny	
7.	Błociszewo	Kasztanowa 1	zespół kościoła par. pw. Św. Michała Archanioła	kościół 2415/A z 22.12.1932 r., kostnica 828/A z 13.02.1970 r.
8.	Błociszewo	Rolna 2	zespół pałacowy Kęszyckich	pałac 1436/A z 12.04.1973 r, park 829/A z 13.02.1970 r.
9.	Błociszewo	Rolna 4	zespół folwarczny	
10.	Dalewo	Dalewo	kapliczka przydrożna	
11.	Dalewo	Dalewo	kapliczka przydrożna	
12.	Dalewo	Dalewo 67	zespół kościoła pw. Św. Wojciecha	kościół 2377/A z 25.11.1932 r.
13.	Dalewo	Dalewo 61	szkoła	
14.	Dalewo	Dalewo 49	dom mieszkalny	
15.	Dalewo	Dalewo 59	dom mieszkalny	
16.	Dalewo	Dalewo 69	dom mieszkalny	
17.	Dalewo	Dalewo	cmentarz parafialny przy parafii św. Wojciecha w Dalewie	
18.	Dąbrowa	Śremska 2	szkoła	
19.	Dobczyn	Dobczyn	zespół dworsko - folwarczny	dwór i park 2035/A z 27.11.1985 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
20.	Grodzewo	Grodzewo 16	szkoła	
21.	Grodzewo	Grodzewo 13	dom mieszkalny	
22.	Grodzewo	Grodzewo 65	dom obiekt letniskowy	
23.	Grodzewo	Grodzewo	cmentarz ewangelicki	
24.	Gaj	Gaj	szkoła	
25.	Gaj	Gaj	zespół folwarczny	
26.	Błociszewo	Kasztanowa 15	dom mieszkalny	
27.	Błociszewo	Kasztanowa 17	dom mieszkalny	
28.	Błociszewo	Parkowa 2	dom mieszkalny	
29.	Błociszewo	Parkowa 4	dom mieszkalny	
30.	Błociszewo	Parkowa 12	dom mieszkalny	
31.	Błociszewo	Parkowa 15	dom mieszkalny	
32.	Błociszewo	Parkowa 27	dom mieszkalny	
33.	Błociszewo	Błociszewo	cmentarz przy kościele pw. Św. Michała Archanioła	
34.	Błociszewo	Błociszewo	cmentarz parafialny	
35.	Bodzyniewo	Zagroda nr 22	zagroda nr 22	
36.	Bodzyniewo	Zagroda nr 13	zagroda nr 13	
37.	Borgowo	Borgowo	kapliczka przydrożna	
38.	Borgowo	Borgowo	cmentarz ewangelicki	
39.	Bystrzek	Bystrzek	kapliczka przydrożna	
40.	Bystrzek	Bystrzek	cmentarz ewangelicki	
41.	Gaj	Zagroda nr 18	zagroda nr 18	
42.	Gaj	Gaj 23	dom mieszkalny	
43.	Góra	Góra	kapliczka przydrożna	
44.	Góra	Góra	kapliczka przydrożna	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
45.	Góra	Góra 32	szkoła obecnie dom mieszkalny	
46.	Góra	Góra 5	zespół dworsko - folwarczny	zespół dworski 842/A z 16.02.1970 r.
47.	Grzymysław	Grzymysław	zespół dworsko - folwarczny	zespół dworski 50/Wlkp/A z 12.03.2001 r.
48.	Kadzewo	Kadzewo	zespół pałacowo - folwarczny	zespół pałacowo- folwarczny nr 1533/A z 12.03.2001 r., pałac, park i folwark nr 2607/A z 26.06.1996 r.
49.	Kaleje	Farna 16	zespół folwarczny	
50.	Krzyżanowo	Krzyżanowo 44	Szkoła	
51.	Krzyżanowo	Krzyżanowo 5 i 6	zespół pałacowo - folwarczny	zespół pałacowy 1717/A z 23.04.1975 r., park 1942/A z 31.08.1984 r.
52.	Luciny	Luciny	zespół dworsko - folwarczny	park 2081/A z 29.04.1986 r.
53.	Luciny	Luciny 63	dom mieszkalny	
54.	Luciny	Luciny 77	dom mieszkalny	
55.	Luciny	Luciny 79	dom obecnie szkoła	
56.	Łęg	Łęg	zespół pałacowo - folwarczny	pałac 1913/A z 21.03.1983 r., park 2038/A z 02.01.1986 r.
57.	Marszewo	Marszewo 3	zespół folwarczny	
58.	Mateuszewo	Mateuszewo	zespół folwarczny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
59.	Mechlin	Mechlin	kapliczka przydrożna	
60.	Mechlin	Mechlin	kapliczka przydrożna	
61.	Mechlin	Mechlin	zespół dworski	2029/A z 1985 r. , 195/Wlkp/A z 2004 r.
62.	Mechlin	Szkolna 28	budynek gospodarczy	
63.	Mechlin	Szkolna 24	zagroda nr 24	
64.	Mechlin	Szkolna 20	dom mieszkalny	
65.	Mechlin	Szkolna 18	dom mieszkalny	
66.	Mechlin	Szkolna 8	dom mieszkalny	
67.	Mechlin	Śremska 32	kaplica	
68.	Mechlin	Szkolna 36	szkoła	
69.	Mechlin	Mechlin	cmentarz - rodzinny Skrzydlewskich	
70.	Mórka	Mórka	kapliczka przydrożna	
71.	Mórka	Mórka	cmentarz przykościelny	
72.	Mórka	Mórka	zespół kościoła par. pw. NMP Wniebowziętej	kościół nr 2424/A z 22.12.1932 r.
73.	Mórka	Mórka	zespół pałacowy	1988/A z 1985 r.
74.	Mórka	Mórka 25	dom mieszkalny	
75.	Mórka	Spokojna 16	dom mieszkalny	
76.	Mórka	Cmentarna	cmentarz przy parafii pw. Wniebowzięcia NMP	
77.	Nieślabin	Jeziorna 3	ochronka	
78.	Nieślabin	Osiedlowa 2	zespół szkoły	
79.	Nieślabin	Szkolna 8	zespół folwarczny	
80.	Nieślabin	Szkolna 9	zagroda nr 9	
81.	Nieślabin	Szkolna 1	zagroda nr 1	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
82.	Niesłabin	Jeziorna 2	zagroda nr 2	
83.	Niesłabin	Jeziorna 20	zagroda nr 20	
84.	Niesłabin	Szkolna 14	dom mieszkalny	
85.	Niesłabin	Szkolna 7	dom mieszkalny	
86.	Nochowo	Nochowo	kapliczka przydrożna	
87.	Nochowo	Szkolna 7	szkoła	
88.	Nochowo	Lipowa	zespół dworsko - folwarczny	pałac 2345/A z 06.03.1995 r., park 1989/A z 10.01.1989 r.
89.	Nochowo	Lipowa, Śremska	zespół dworsko-folwarczny, kolonia mieszkalna	
90.	Nochowo	Wiejska 15	dom mieszkalny	
91.	Nochowo	Wiejska	zagroda nr 17	
92.	Olsza	Olsza	kapliczka przydrożna	
93.	Olsza	Olsza	cmentarz ewangelicki	
94.	Orkowo	Orkowo 23	szkoła, obecnie dom mieszkalny nr 23	
95.	Orkowo	Orkowo 13	zagroda nr 13	
96.	Orkowo	Orkowo 17	zagroda nr 17	
97.	Orkowo	Orkowo 35	zagroda nr 35	
98.	Orkowo	Orkowo 37	zagroda nr 37	
99.	Orkowo	Orkowo 39	zagroda nr 39	
100.	Orkowo	Orkowo 20	dom mieszkalny	
101.	Orkowo	Orkowo 21	dom mieszkalny	
102.	Orkowo	Orkowo 38	dom mieszkalny	
103.	Orkowo	Orkowo	wiatrak koźlak	
104.	Pelczyn	Pelczyn 18	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
105.	Ostrowo	Ostrowo	kapliczka przydrożna	
106.	Ostrowo	Ostrowo 11	zagroda nr 11	
107.	Ostrowo	Ostrowo 9	dom mieszkalny	
108.	Ostrowo	Ostrowo 14	dom mieszkalny	
109.	Psarskie	Psarskie	kapliczka przydrożna	
110.	Psarskie	Owocowa	zespół pałacowo - folwarczny	pałac 2345/A z 06.03.1995 r., park 1989/A z 23.04.1975 r.
111.	Pysząca	Pysząca	wiatrak koźlak	
112.	Pysząca	Śremska 18	młyn	
113.	Pysząca	Długa 18	dom mieszkalny nr 70	
114.	Pysząca	Długa 30	dom mieszkalny nr 82	
115.	Pysząca	Długa 10	dom mieszkalny nr 66	
116.	Pysząca	Zachodnia 1	dom mieszkalny nr 52	
117.	Pysząca	Zachodnia 2	kapliczka przydrożna	
118.	Pysząca	Śremska 20	dom mieszkalny nr 1	
119.	Szymanowo	Szymanowo	kapliczka przydrożna	
120.	Tesiny	Tesiny	zespół folwarczny	
121.	Wirginowo	Wirginowo	kapliczka przydrożna	
122.	Wyrzeka	Ks. Wawrzyniaka 20	zagroda	
123.	Wyrzeka	Śremska 38	zagroda	
124.	Zbrudzewo	Zbrudzewo	zespół dworsko - folwarczny	park 2013/A z 1985 r.
125.	Zbrudzewo	Długa 25	dom mieszkalny nr 25	
126.	Zbrudzewo	Długa 26	dom mieszkalny nr 26	
127.	Zbrudzewo	Długa 33	zagroda nr 33	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
128.	Zbrudzewo	Długa 52	dom mieszkalny nr 52	
129.	Zbrudzewo	Długa 80	zagroda nr 80	
130.	Zbrudzewo	Długa 82	zagroda nr 82	
131.	Zbrudzewo	Długa 86	zagroda nr 86	
132.	Zbrudzewo	Śremska 2	dom mieszkalny nr 1	

Rejestr obiektów zabytkowych miasta Śrem

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
1.	Śrem	Akacyjowa 1	dom mieszkalny	
2.	Śrem	Dąbrowskiego 1	dom mieszkalny	
3.	Śrem	Dąbrowskiego 3	dom mieszkalny	
4.	Śrem	Dąbrowskiego 4	dom mieszkalny	
5.	Śrem	Dąbrowskiego 5	dom mieszkalny	
6.	Śrem	Dąbrowskiego 6	młyn	
7.	Śrem	Dąbrowskiego 8	dom mieszkalny	
8.	Śrem	Dąbrowskiego 9	dom mieszkalny	
9.	Śrem	Dąbrowskiego 11	dom mieszkalny	
10.	Śrem	Dąbrowskiego 12	dom mieszkalny	
11.	Śrem	Dąbrowskiego 17	dom mieszkalny	
12.	Śrem	Dąbrowskiego 13/13a	dom mieszkalny	
13.	Śrem	Dąbrowskiego 19	dom mieszkalny	
14.	Śrem	Dąbrowskiego 21	dom mieszkalny	
15.	Śrem	Dąbrowskiego 25	dom mieszkalny	
16.	Śrem	Dąbrowskiego 27	dom mieszkalny	
17.	Śrem	Dąbrowskiego 33	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
18.	Śrem	Działyńskiego 1	dom mieszkalny	
19.	Śrem	Farna 1	dom mieszkalny	
20.	Śrem	Farna 2	dom mieszkalny	
21.	Śrem	Farna 3	dom mieszkalny	
22.	Śrem	Farna 4	dom mieszkalny	
23.	Śrem	Farna 5	dom mieszkalny	
24.	Śrem	Farna 8	dom mieszkalny	
25.	Śrem	Farna 9	zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Wniebowziętej	2427/A z 22.12.1932 r.
26.	Śrem	Farna 10	dom mieszkalny	
27.	Śrem	Farna 12	dom mieszkalny	
28.	Śrem	Farna 14	dom mieszkalny	
29.	Śrem	Farna 16	dom pomocy społecznej	55/Wlkp/A z 14.05.2001 r.
30.	Śrem	Farna 18	dom pomocy społecznej	56/Wlkp/A z 15.05.2001 r.
31.	Śrem	Farna 22a	dom mieszkalny	
32.	Śrem	Franciszkańska	gazownia miejska	
33.	Śrem	Franciszkańska 1	dom mieszkalny	
34.	Śrem	Franciszkańska 3	dom mieszkalny	
35.	Śrem	Franciszkańska 4	sąd rejonowy	
36.	Śrem	Franciszkańska 5	dom mieszkalny	
37.	Śrem	Franciszkańska 6	dom mieszkalny	
38.	Śrem	Franciszkańska 7	dom mieszkalny	
39.	Śrem	Franciszkańska 8	dom mieszkalny	
40.	Śrem	Franciszkańska 9/11	dom mieszkalny	
41.	Śrem	Franciszkańska 14	wodociągi miejskie	785/Wlkp/A

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
				02.03.2010
42.	Śrem	Franciszkańska 15	dom mieszkalny	
43.	Śrem	Franciszkańska 19	dom mieszkalny	
44.	Śrem	Gostyńska 5	dom mieszkalny	
45.	Śrem	Gostyńska 7/9	dom mieszkalny	
46.	Śrem	Gostyńska 11	dom mieszkalny	
47.	Śrem	Gostyńska 15	dom mieszkalny	
48.	Śrem	Kilińskiego 1	dom mieszkalny	
49.	Śrem	Kilińskiego 2	biblioteka	
50.	Śrem	Kilińskiego 4	dom mieszkalny	
51.	Śrem	Kolejowa 1 a	fabryka odlewów żeliwowych, obecnie market	
52.	Śrem	Kolejowa 4	dom mieszkalny	
53.	Śrem	Kolejowa 8	dom mieszkalny	
54.	Śrem	Kościuszki 1	dom mieszkalny	
55.	Śrem	Kościuszki 2	dom mieszkalny	2303/A z 11.05.1994 r.
56.	Śrem	Kościuszki 3	dom mieszkalny	
57.	Śrem	Kościuszki 5	dom mieszkalny	
58.	Śrem	Kościuszki 6	dom mieszkalny	
59.	Śrem	Kościuszki 7	dom mieszkalny	
60.	Śrem	Kościuszki 8	dom mieszkalny	
61.	Śrem	Kościuszki 9	dom mieszkalny	
62.	Śrem	Kościuszki 10	dom mieszkalny	2279/A z 13.10.1993 r.
63.	Śrem	Kościuszki 11	dom mieszkalny	
64.	Śrem	Kościuszki 12	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
65.	Śrem	Kościuszki 13	dom mieszkalny	
66.	Śrem	Kościuszki 13 a	dom mieszkalny	
67.	Śrem	Kościuszki 14	dom mieszkalny	
68.	Śrem	Kościuszki 18	dom mieszkalny	
69.	Śrem	Kościuszki 19	spichlerz	
70.	Śrem	Kościuszki 22	dom mieszkalny	
71.	Śrem	Kościuszki 24	dom mieszkalny	
72.	Śrem	Łazienkowa 1	dom mieszkalny	
73.	Śrem	Łazienkowa 2	dom mieszkalny	
74.	Śrem	Łazienkowa 3	dom mieszkalny	
75.	Śrem	Łazienkowa 7	dom mieszkalny	
76.	Śrem	Łazienkowa 8	dom mieszkalny	
77.	Śrem	Marciniaka 3/5	dom mieszkalny	
78.	Śrem	Marciniak 8	zespół domu	
79.	Śrem	Marciniak 14	dom mieszkalny	
80.	Śrem	Marciniak 2	zespół budynków: mieszkalny, gospodarczy, ul. F. Marciniaka 2	2298/A z 1994 r.
81.	Śrem	Matuszewskiego 2	dom mieszkalny	2309/A z 08.08.1994 r.
82.	Śrem	Matuszewskiego 3	dom mieszkalny	
83.	Śrem	Matuszewskiego 5	dom mieszkalny	
84.	Śrem	Matuszewskiego 7	dom mieszkalny	
85.	Śrem	Matuszewskiego 9	dom mieszkalny	
86.	Śrem	Matuszewskiego 11	dom mieszkalny	
87.	Śrem	Matuszewskiego 12	dom mieszkalny	
88.	Śrem	Matuszewskiego 13	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
89.	Śrem	Matuszewskiego 14	dom mieszkalny	
90.	Śrem	Matuszewskiego 15	dom mieszkalny	
91.	Śrem	Matuszewskiego 16	dom mieszkalny	
92.	Śrem	Matuszewskiego 18	dom mieszkalny	
93.	Śrem	Matuszewskiego 19	dom mieszkalny	
94.	Śrem	Matuszewskiego 20	dom mieszkalny	
95.	Śrem	Matuszewskiego 24	dom mieszkalny	
96.	Śrem	Mickiewicza	wodociągowa wieża ciśnień	2002/A z 21.05.1985 r.
97.	Śrem	Mickiewicza 2	dom mieszkalny	
98.	Śrem	Mickiewicza 3	dom mieszkalny	
99.	Śrem	Mickiewicza 4	dom mieszkalny	
100.	Śrem	Mickiewicza 5a	dom mieszkalny	
101.	Śrem	Mickiewicza 5	dom mieszkalny	
102.	Śrem	Mickiewicza 8	dom mieszkalny	
103.	Śrem	Mickiewicza 11	fabryka wyrobów słodowych i cukierniczych/ obecnie szycie odzieży	
104.	Śrem	Mickiewicza 12	dom mieszkalny	
105.	Śrem	Mickiewicza 13	dom mieszkalny	
106.	Śrem	Mickiewicza 14	dom mieszkalny	
107.	Śrem	Mickiewicza 15	komenda policji	
108.	Śrem	Mickiewicza 16	dom mieszkalny	
109.	Śrem	Mickiewicza 17	starostwo powiatowe	2588/A z 16.05.1996 r.
110.	Śrem	Mickiewicza 18	dom mieszkalny	
111.	Śrem	Mickiewicza 19	dom mieszkalny/ zburzony	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
112.	Śrem	Mickiewicza 20	prokuratura	
113.	Śrem	Mickiewicza 21	dom mieszkalny	
114.	Śrem	Mickiewicza 24	dom mieszkalny	
115.	Śrem	Mickiewicza 26	dom mieszkalny	
116.	Śrem	Mickiewicza 29	zespół willi oficerskich	
117.	Śrem	Mickiewicza 32	dom mieszkalny	
118.	Śrem	Mickiewicza 34	dom mieszkalny	
119.	Śrem	Mickiewicza 40	ośrodek pomocy społecznej	
120.	Śrem	Mickiewicza 46	dom mieszkalny/geodezja	
121.	Śrem	Mickiewicza 55	zespół willi oficerskich	
122.	Śrem	Mickiewicza 56	powiatowy urząd pracy	
123.	Śrem	Mickiewicza 57	zespół willi oficerskich	
124.	Śrem	Mickiewicza 59	zespół willi oficerskich	
125.	Śrem	Mickiewicza 66	dom mieszkalny	
126.	Śrem	Mickiewicza 71	zespół willi oficerskich	
127.	Śrem	Mickiewicza 79	dom mieszkalny	
128.	Śrem	Mickiewicza 81	dom mieszkalny	
129.	Śrem	Mickiewicza 89	muzeum śremskie	
130.	Śrem	Mickiewicza 93	biuro i mieszkania	
131.	Śrem	Mickiewicza 95	ośrodek reumatologiczny	878/A 879/A z 1970 r.
132.	Śrem	Młyńska 1	dom mieszkalny	
133.	Śrem	Młyńska 2	dom mieszkalny	
134.	Śrem	Młyńska 3	dom mieszkalny	
135.	Śrem	Młyńska 4	dom mieszkalny	
136.	Śrem	Młyńska 5	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
137.	Śrem	Młyńska 7	dom mieszkalny	
138.	Śrem	Mała Łazienkowa 8	dom mieszkalny	
139.	Śrem	Nadbrzeżna 3	rzeźnia miejska	
140.	Śrem	Nadbrzeżna 4	dom mieszkalny	
141.	Śrem	Nadbrzeżna 6	dom mieszkalny	
142.	Śrem	Nadbrzeżna 7	regionalny zarząd gospodarki wodnej	
143.	Śrem	Nadbrzeżna 9	dom mieszkalny	
144.	Śrem	Nadbrzeżna 10	dom mieszkalny	
145.	Śrem	Młyńska 8	dom mieszkalny	
146.	Śrem	Plac 20 Października 1	ratusz	1018/A z 11.03.1970 r.
147.	Śrem	Plac 20 Października 10 i 13	dom mieszkalny	
148.	Śrem	Plac 20 Października 10 i 12	dom mieszkalny	
149.	Śrem	Plac 20 Października 13	dom mieszkalny	
150.	Śrem	Plac 20 Października 14	dom mieszkalny	
151.	Śrem	Plac 20 Października 15	dom mieszkalny	
152.	Śrem	Plac 20 Października 16	dom mieszkalny	
153.	Śrem	Plac 20 Października 17	dom mieszkalny	
154.	Śrem	Plac 20 Października 19	dom mieszkalny	
155.	Śrem	Plac 20 Października 21	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
156.	Śrem	Plac 20 Października 25	dom mieszkalny	
157.	Śrem	Plac 20 Października 31	Wielkopolski Bank Kredytowy	
158.	Śrem	Plac 20 Października 33	dom mieszkalny	
159.	Śrem	Plac 20 Października 35	dom mieszkalny	
160.	Śrem	Plac 20 Października 37	dom mieszkalny	
161.	Śrem	Plac 20 Października 39	dom mieszkalny	
162.	Śrem	Plac 20 Października 41	poczta	
163.	Śrem	Plac 20 Października 45	dom mieszkalny	
164.	Śrem	Plac 20 Października 47	dom mieszkalny	
165.	Śrem	Plac 20 Października 49	dom mieszkalny	
166.	Śrem	Plac 20 Października 51	dom mieszkalny	
167.	Śrem	Piaskowa 1	dom mieszkalny	
168.	Śrem	Piaskowa 2	dom mieszkalny	
169.	Śrem	Piaskowa 3	dom mieszkalny	
170.	Śrem	Piaskowa 6	dom mieszkalny	
171.	Śrem	Piaskowa 7	dom mieszkalny	
172.	Śrem	Piaskowa 8	dom mieszkalny	
173.	Śrem	Piaskowa 9	dom mieszkalny	
174.	Śrem	Piaskowa 10	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
175.	Śrem	Piaskowa 16	dom mieszkalny	
176.	Śrem	Piłsudskiego 1	dom mieszkalny	
177.	Śrem	Piłsudskiego 15	szkoła specjalna	
178.	Śrem	Podgórna 1	dom mieszkalny	
179.	Śrem	Podgórna 3	dom mieszkalny	
180.	Śrem	Polna 1	dom mieszkalny	
181.	Śrem	Polna 2	dom mieszkalny	
182.	Śrem	Polna 3	dom mieszkalny	
183.	Śrem	Polna 4	dom mieszkalny	
184.	Śrem	Ks. Popiełuszki 1	dom mieszkalny	
185.	Śrem	Ks. Popiełuszki 5	dom mieszkalny	
186.	Śrem	Ks. Popiełuszki 13	dom mieszkalny	
187.	Śrem	Ks. Popiełuszki 15	dom mieszkalny	
188.	Śrem	Ks. Popiełuszki 18	zespół młyna parowego , obecnie hurtowni materiałów budowlanych	
189.	Śrem	Ks. Popiełuszki 21	dom mieszkalny	
190.	Śrem	Ks. Popiełuszki 31	zespół szkół mechanicznych	
191.	Śrem	Powstańców Wlkp. 1	dom mieszkalny	
192.	Śrem	Powstańców Wlkp. 2	dom mieszkalny	
193.	Śrem	Powstańców Wlkp. 9	dom mieszkalny i stodoła	
194.	Śrem	Poznańska 1	dom mieszkalny	
195.	Śrem	Poznańska 2	dom mieszkalny	
196.	Śrem	Poznańska 3	dom mieszkalny	
197.	Śrem	Poznańska 4	dom mieszkalny	
198.	Śrem	Poznańska 5	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
199.	Śrem	Poznańska 6	młyn	
200.	Śrem	Poznańska 9	dom mieszkalny	
201.	Śrem	Poznańska 10	dom mieszkalny	
202.	Śrem	Poznańska 11	Liceum ogólnokształcące	2619/A z 1997 r.
203.	Śrem	Poznańska 12	dom mieszkalny	
204.	Śrem	Poznańska 13	zespół klasztorny Franciszkanów p.w. Narodzenia NMP	2428/z 22.12.1932 r.
205.	Śrem	Poznańska 14	dom mieszkalny	
206.	Śrem	Poznańska 14	dom mieszkalny	
207.	Śrem	Poznańska 20/22	dom mieszkalny	
208.	Śrem	Poznańska 24	dom mieszkalny	
209.	Śrem	Promenada 7	kościół klasztorny Klarysek p.w. św. Ignacego Loyoli	878/A z 18.02.1970 r.
210.	Śrem	Sikorskiego 1	dom mieszkalny	
211.	Śrem	Sikorskiego 2	zespół koszar obecnie śremskiego garnizonu	2302/A z 11.05.1994 r.
212.	Śrem	Sikorskiego 3	dom mieszkalny	
213.	Śrem	Sikorskiego 5	dom mieszkalny	
214.	Śrem	Sikorskiego 7	dom mieszkalny	
215.	Śrem	Sikorskiego 9	dom mieszkalny	
216.	Śrem	Sikorskiego 11	dom mieszkalny	
217.	Śrem	Stary Rynek 1	dom mieszkalny	
218.	Śrem	Stary Rynek 2	dom mieszkalny	
219.	Śrem	Stary Rynek 4	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
220.	Śrem	Stary Rynek 5	hotel "Bazar" z salą taneczną obecnie dom mieszkalny	
221.	Śrem	Stary Rynek 6	dom mieszkalny	
222.	Śrem	Szewska 1	dom mieszkalny	
223.	Śrem	Szkolna 2	dom mieszkalny	
224.	Śrem	Szkolna 3	dom mieszkalny	
225.	Śrem	Szkolna 4	elementarna szkoła katolicka obecnie Gimnazjum	
226.	Śrem	Szkolna 7	dom mieszkalny	
227.	Śrem	Szkolna 11	dom mieszkalny	
228.	Śrem	Szkolna 13	dom mieszkalny	
229.	Śrem	Szeroka 1	zespół młyna parowego Z. Muślewskiego obecnie dom mieszkalny	
230.	Śrem	Targowa 1	dom mieszkalny	
231.	Śrem	Targowa 1	dom mieszkalny	
232.	Śrem	Tylna 1	dom mieszkalny	
233.	Śrem	Wawrzyniaka 1	dom mieszkalny	
234.	Śrem	Wawrzyniaka 2	dom mieszkalny	880/A z 18.02.1970 r.
235.	Śrem	Wawrzyniaka 3	bank ludowy	782/Wlkp/A z 08.09.2011 r.
236.	Śrem	Wawrzyniaka 5	dom mieszkalny	
237.	Śrem	Wawrzyniaka 6	więzienie obecnie areszt śledczy	
238.	Śrem	Wawrzyniaka 7	dom mieszkalny	
239.	Śrem	Wawrzyniaka 9	dom mieszkalny	
240.	Śrem	Wawrzyniaka 11	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
241.	Śrem	Wawrzyniak 13	dom mieszkalny	
242.	Śrem	Wawrzyniaka 17	dom mieszkalny	
243.	Śrem	Wiosny Ludów 3	dom mieszkalny	
244.	Śrem	Wiosny Ludów 15	dom mieszkalny	
245.	Śrem	Wiosny Ludów 21	dom mieszkalny	
246.	Śrem	Wiosny Ludów 23	dom mieszkalny	
247.	Śrem	Wiosny Ludów 25	dom mieszkalny	
248.	Śrem	Wiosny Ludów 27	zespół dworski	
249.	Śrem	Wiosny Ludów 30	dom mieszkalny	
250.	Śrem	Wschodnia 12	dom mieszkalny	
251.	Śrem	Wschodnia 13	dom mieszkalny	
252.	Śrem	Wyszyńskiego 2	dom mieszkalny	
253.	Śrem	Wyszyńskiego 3	dom mieszkalny obecnie Bank PKO BP	
254.	Śrem	Wyszyńskiego 4	dom mieszkalny	
255.	Śrem	Wyszyńskiego 5	dom mieszkalny	
256.	Śrem	Wyszyńskiego 6	dom mieszkalny	
257.	Śrem	Wyszyńskiego 7	dom mieszkalny	
258.	Śrem	Wyszyńskiego 8	dom mieszkalny	
259.	Śrem	Wyszyńskiego 9	dom mieszkalny	
260.	Śrem	Wyszyńskiego 10	dom mieszkalny	
261.	Śrem	Wyszyńskiego 12	dom mieszkalny	
262.	Śrem	Wyszyńskiego 13	kościół szpitalny pw. Św. Ducha obecnie parafialny	877/A z 18.02.1970 r.
263.	Śrem	Wyszyńskiego 14	dom mieszkalny	
264.	Śrem	Wyszyńskiego 16	dom mieszkalny	

Lp.	Miejscowość	Ulica	Obiekt	rejestr zabytków
265.	Śrem	Zachodnia	zespół dworca kolejowego	
266.	Śrem	Zachodnia 3	dom mieszkalny	
267.	Śrem	Zachodnia 8	dom mieszkalny	
268.	Śrem	Zachodnia 12	dom mieszkalny	
269.	Śrem	Zachodnia 13	dom mieszkalny	
270.	Śrem	Zachodnia 14	dom mieszkalny	
271.	Śrem	Zachodnia 22	dom mieszkalny	
272.	Śrem	Zachodnia 23	dom mieszkalny	
273.	Śrem	Zachodnia 24	dom mieszkalny	
274.	Śrem	Zamenhofa 1	zespół budynków bractwa kurkowego	2243/A z 1992 r.
275.	Śrem	Żwirowa 1	dom mieszkalny	
276.	Śrem	Żwirowa 2	dom mieszkalny	
	historyczny układ urbanistyczny miasta			nr 2254/A z dnia 22.10.1992 r.

Aneks nr 3 Priorytety, kierunki i zadania programu opieki nad zabytkami									
Priorytet	Kierunek	Zadanie		Koszty z tys. zł					
				2012	2013	2014	2015		
Priorytet I	Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Opracowanie i aktualizacja planu remontów obiektów zabytkowych stanowiących własność/współwłasność gminy	UM-PRK	X		X			
		Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność/współwłasność gminy	UM-PRK	0	60,00	80,00	100,00		
		Podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością/współwłasnością gminy	UM-PPS	X	X	X	X		
		Adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji - wieża wodna	UM-PPS	X	X	1200,0	X		
		Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni - park w Grzymosławiu	UM-PRK	X	X	120,00	X		
		Dofinansowywanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków niebędących własnością gminy w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej	UM-PPS	30,0	60,0	80,0	100,0		
		Systematyczne kontrole stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych	UM-PPS	X	X	X	X		
		Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych	UM-PPS	X	X	X	X		
	Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	Rewaloryzacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego miasta ul. Na Brzeźna, Dutkiewicza, jezdnie na pl. 20 października, Kręta,	UM-ZD	1065,00	2900,00	1200,00	500,00		
		Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy	UM-PRK	X	X	X	X		
	Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	Współpraca z urzędem pracy i arestem w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną zabytków	UM-PRK	X	X	X	X		
		Wspieranie rozwoju muzeum regionalnego, izb pamięci itp.	UM-PEU	353,00	360,00	370,00	385,00		
Priorytet II	Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	Opracowanie i wydanie mapy zabytków gminy, ułatwiającej turystom dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego	UM-PPS				30,00		
		zapewnienie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego dla pracowników gminy realizujących zadania w tym obszarze	UM-PAQ	X	X	X	X		
		Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych	UM-PEU, Muzeum	X	X	X	X		
	Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa	Muzeum	X	X	X	X		
		Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy	UM-PPS			X			
Priorytet III	Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajoobrazowo	UM-PPS	X	X	X	X		
		Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego edukowanie właścicieli i zarządców wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel	UM-PPS	X	X	X	X		
	Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych)	UM-PPS	X	X	X	X		
		promowanie szlaków i ścieżek turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego	UM-IP	X	X	X	X		
		Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej	UM-PPS		30,00	30,00	30,00		
		Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych)	UM-IP		50,00	50,00	50,00		
	Specjalistyczne rozpoznawanie poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywaniem lub realizowanym procesem inwestycyjnym	promowanie szlaków i ścieżek turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego	UM-IP	X	X	X	X		
		Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej	UM-PPS		30,00	30,00	30,00		
		Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych)	UM-IP		50,00	50,00	50,00		
		Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych)	UM-IP		50,00	50,00	50,00		

X - wydatki w ramach działalności bieżącej